

BUDAPESTI CZÉGEK.

HABITS ANTAL

hangszerész és különleges cimbalom-készítő

a fő- és székvárosi zeneiskola szállítója.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.

Ajánlja szak-
szerű tapaszt-
talait szerint
javított és sa-
játkezűleg ké-
szített erős
és tiszta
hangu

hangszerek
raktárát.
Szolid
kiállítás!
Jutányos
árak.

cimbalmaim Arjegyzék kiváratra
valamint mindennemű ingyen és bérn.

LATZKOVITS A.

(Budapest, váci-utca 22)

speciális készítője jó szabású férfi-ingeknek
dús választék francia és angol férfi-divat-
és finom szövött áru cikkekben.

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített

MAGYAR IPAR- ÉS
KERESKEDELMI BANK-
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvénytőke 8,000,000 ft.

V-VI. ker. főköszvény
Podmaniczky u. 2.
(Váci-körút sarkán.)

VI-VII. k. főköszvény
Teréz-körút 2.
(Király-utca sarkán.)

Legolcsóbb ezüst!

A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi
ezüstöt eladok, latonkint 1 ft 5 kr.-tól kezdve fölfebb.
Ugyisint aranyemlék, drágakövek és órák, a legol-
csóbb árákon, nálam folyton raktáron vannak.

HEUFFEL,

Koronaherceg-utca 7, az udvarban balra.

TESTORY ÉS FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.
a nagy Kristóf áttellenében.

Alapított 1805-ben.

Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmü- és
bőráruk főraktára.

Hoffmann és Schlosser

butorkereskedők, kárpitosok és díszítő

BUDAPESTEN,

IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,
(a Neruda-féle üzlet melletti palota).

Képes árjegyzékeket ingyen és bérn.

Hirdetések elfogadta-

nak a kiadó-hivatal-
ban, Budapest, IV.,
egyetem-utca 4. sz. a.

Toronyórákat

legolcsóbban, legújabbban és legjob-
ban készít:

Mayer Károly L.

órágyára,

Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.

Képes árjegyzékek bérmentve.

WALLA JÓZSEF
cementáru-gyára
építési anyagok raktára

Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 13. sz.

Vállalkozik:
GRANITTERAZZO,
BETONIROZÁSOK,
CSATORNÁZÁSOK,
SZÖKŐKUTAK,
CEMENT-LAPOK ÉS
MOZAIK LAPOKKALI
KÖVEZÉSEK
elkészítésére stb.

Raktárt tart:
KERAMIT LAPOK,
KELHEMI LAPOK,
METTLACHI LAPOK,
TERRACOTTA-ÁRUK,
KÖFEDÉLPÉP,
TÜZÁLLÓ TEGLÁK,
KEMÉNY RAKVA-
NYOKBÓL stb.

Gyári raktára a
gartenaul Port-
landi cement és
vázhatlan mész-
gyárnak.

STEINZEUGRÖHREN

Gyári raktára a
gartenaul Port-
landi cement és
vázhatlan mész-
gyárnak.

Kurcz Lipót és Társa

chemigrafiai műintézete,

Budapest, IV. ker., Egyetem-tér 6. szám.

Készít mindennemű nyomtatványhoz szükségelt
clichét az egyes esetekben megkívántató legczéltsze-
rűbb és legolcsóbb módszer szerint

chemigrafia, phototypia, autotypia, fametszet, fénynyomat, photolithografia, stb.

Viaen! megrendelések
a legpontosabban s aránylag legolcsóbban eszközöztetnek

Rövidített levél- vagy sürgönyezim:

GAZDASÁGI GÉPGYÁR BUDAPEST.

Gazdasági Gépgyár részvény-társulat
BUDAPESTEN.

Gyártelep: Külső Váci-út 7. szám.

Ki mint vet:

úgy arat.

Minden gazda, a ki a legelőnyösebb szerkezetű
vetőgépek beszerzése iránt érdeklődik, kimerítő
felvilágosítást nyerhet gyárunk igazgatóságánál.

Terjedelmes árjegyzékekkel, a gazdaság összes ágazatá-
ban szükségletű gépezetekről, díjmentesen szolgálunk.

SZŐRVESZTŐ POR
(Poudre dépilatoire)
BRÜNING G. C.-től, M. m. Frankfurtban.

Elismert legjobb szőrvesztő szer, méregmentes, egészen
ártalmatlan, a leggyöngédebb bőrt sem támadja meg, minél-
fogva hölgyeknek kiválóan ajánlható. Hatása rögtön és töké-
letes. Egyetlen szőrvesztő szer, mely orvosilag
ajánlatos, a melynek Oroszországba vitelét a szent-
pétervári orvosi hatóság megengedte s mely az
antwerpeni világkiállításán az ottani Musée com-
mercial de l'Institut supérieur de Commerce által
elfogadva és kitüntette lett. Egy üvege 1 ft
75 kr., a hozzávaló ecet 12 kr.

Raktár: Budapest, TORÓK J. gyógyszerárán, Király-utca 12. szám.

Finom tojás-kézipszappan
(Toilette-szappanok legkínálóbbika).

Glycerin és tojássárgából készítve, kitűnően
tisztítja és élénkíti az arczbőrt, és annak
egészséges frissességét állandóan fentartja.
Ezen szappan, melynek minden darabja
névaláírásomat viseli, fejmosásokra is
nagyon ajánlható.

Ára: 1 db 20 kr., 1 doboz (3 db) 50 kr.

Kapható egyedül

Latzkovits A. uri-divat üzletében, Budapest, váci-utca 22. sz.

37. SZÁM. 1893.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 10.

40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 ft
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre 6 ft

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 ft
félévre 4 ft

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5 ft
félévre 2.50

Külföldi előfizetésekre a postailag meghatározott viteldíj is eszolandó.

A BOROS-SEBESI NAGY NAPOK.

Az EZ IDEI őszi hadgyakorlatok színtereitől
Magyarországon az egymástól jó messzire
eső Arad és Vas vármegyét választotta a
hadügyi kormány. Vasban Kőszeg, Aradban
pedig Boros-Sebes lesz a főhadiszállás, vagyis
ő felsége, a király, megszálló helye.

Itt is, amott is hónapok óta folynak az elő-
készületek, hogy a legfőbb hadurat és fényes
kíséretét a lehető legméltóbban fogadhassák s
különösen, hogy ő felségét a hódolat és tiszte-
let minden ragyogásával környezhessék.

Vasmegeének aránylag kevesebb gondot oko-

zott a koronás vendég ellátásának előkészítése,
mert Kőszeg, noha nem nagy és nem fényes
város, már építkezésénél és fekvésénél fogva is
könnyebben díszbe öltöztethető ilyen kivételes
alkalomra, mint Boros-Sebes, e félreeső kis
mezőváros, melynek úgy építkezése, mint lakos-
sága falusias egyszerűsége.

De azért ezúttal nemcsak Arad vármegye,
hanem Magyarország sem fog szégyent vallani
Boros-Sebessel. A szerény helység földesura, a
leggazdagabb és legmagyarabb főurak egyike,
gróf Wenckheim Frigyes, szinte mesébe illő
várkastatot vitetett itt véghez, hogy a szeretett
királynak ne csak kielégítő szállást, hanem egé-
szen kellemes tartózkodó helyet is teremtsen

arra a három napra, melyet Boros-Sebes és
környékén szándékozik eltölteni.

Boros-Sebes Arad vármegyének az éjszak-
keleti részén a Fehér-Körös völgyében, a Ples-
hegy alján fekszik, azon a ponton, a hol az
erdélyi havasok rengetegei közül aláereszkedő
völgy már mindinkább tágul, hogy rövid két
mérőfölddel alább széles nyílással egészen
átolvadjon a végtelen Alföldre. A völgyet közre
fogó hegyek itt már szelíd emelkedésűek s főn-
tebb erdőségekkel, alantabb pedig szép szőlő-
ültetvényekkel borítottak. A hegység környezeté-
nek kiességét és tágasságát nem kevésbé emeli
a Sebes-patak völgye, mely éjszak-kelet felől
épen ide nyílik s vizét a városka mellett a

R. Hirsch Nelli rajza.

Cserna Károly rajza.

GRÓF WENCKHEIM FRIGYESNÉ.

GRÓF WENCKHEIM FRIGYES.

A KIRÁLY BOROS-SEBESI HÁZIGAZDÁI.

Fehér-Körösbe önti. A mintegy 1900 főre menő lakosságnak csak a kisebb fele magyar, a nagyobb fele oláhság. A helység a Sebes-patak jobb oldalán fekszik s közel 400 házból áll, melyek közt több csinosabb építési is van. Legkiválóbb a városka alsó végén álló uradalmi udvarház, melyet nagy és díszes angol-kert környez; áttelens ez a szolgabírói lak és a kaszinó épülete, míg odább, a Sebes partján az uradalom gazdasági és vasgyári épületei vannak; bentebb a helységben sorra következnek egymás után a református és az oláh templom, meg a r. kath. kápolna.

A városon kívül csinos és tágas pályaháza van az arad-csanádi vasútnak, melynek Boros-Sebes a végső állomása, újabban azonban ugyaninnen indul ki a 22 kilométer hosszú borossebes-menyházi helyi érdekű vasút is, melyet gr. Wenckheim Frigyes egészen saját költségén építtetett s mely csak a múlt aug. hó 12-dikén nyílt meg s adatott át a forgalomnak. A vasúti pályaházról a városig, ott pedig a fő utcán végig villamos lámpák szórak éjjelenként nappali fényt már egy év óta. Ez szintén gr. Wenckheim Frigyes bőkezűségének köszönhető.

A régi, virágzó bortermesztés a múlt század végén s a jelen elején aláhanyatlott, de 1828 óta telepített új ültetvények folytán mind maig egyre emelkedik, sőt újra olyan tetemes, hogy megint eléggé igazolja a helység «Boros» melléknevét. A határ hegyes részeit rengeteg tölgy-, bükk- és cser-erdők borítják s nagyban hozzájárulnak a különösen 1840 óta virágzó helyi vasipar emeléséhez, mely szintén áldásos jövedelem-forrása a lakosságnak. A helység közelét nem kevésbé élénkíti az, hogy Boros-Sebes Arad megye egyik járásának főhelye, melyhez 48 község tartozik. E mellett az uradalmi tisztek és vasgyári hivatalnokok szép számúvá emelik a helységbeli értelmiséget.

Boros-Sebes, mint uradalom, különösből azóta virágzott föl, mióta jelenlegi földesura, gr. Wenckheim Frigyes birtokába került. Ez a rendkívül tevékeny főúr nemcsak ősi nagy örökségeit tartja mintaszerű karban, hanem új szerzeményekkel is gyarapítja családjá birtokait, és nemcsak ura nagy uradalmainak, hanem valóságos jölteveje mindazon községeknek, a melyekre birtoklása kiterjed.

Igen méltó volna őt olvasóinknak már csak ezért is bemutatnunk, de kétszeresen méltó most, midőn, mint Boros-Sebes földesura, a királyt ő fogadja itt háza vendégeül, olyan ideiglenes otthont ajánlván föl Ő Felségének, mely hazánk és nemzetünknek becsületet fog szerezni.

Gróf Wenckheim Frigyes még javakorbéli férfi. 1842. okt. 20-án született Olaszországban, Milanóban, hol atyja, gr. Wenckheim Károly, mint a Radeckzy-huszárok kapitánya élt nejevel, gr. Radeckzy Friderikával, a híres tábornagyleányával. Közép- és felsőiskolai tanulmányait Győrött, Budapesten és Pozsonyban végezte. Két évig joggyakornok volt a kir. táblán s 1866-ban ügyvédi vizsgálatot tett. Családi állása és jogi műveltsége a politikai élet szereplőjé közé vitte. 1878-tól 1881-ig Gyula város országos képviselője volt, 1884 óta pedig a borosjenői kerületet képviseli, s a nemzeti párthoz tartozik. A nyilvános pályáról gyakran hazaszállítja folyton gyarapodó uradalmainak és főleg családjának érdekei, mert ő maga a fővezetője s intézője mindennek, bár igen nagy és kipróbált tisztai személyzet foglalkozik a gazdaságokon, mely képes is, kész is volna őt a gazdálkodás gondjaitól megkímélni. Neki azonban nemcsak könnyítés nem kell, hanem egyre tűnő-

dik, egyre tervezget, hogy hol és mit lehetne újra meg újra javítani s tenni a köző előmozdítására.

Wenckheim Frigyes gróf 1872-ben nősült meg. Unokatestvérét, Wenckheim Krisztina grófnőt vette feleségül, azt a kiváló főúri hölgyet, kit sorsa már 4 éves korában árvaságra juttatott, de egyszersmind olyan gyámok kezeire bízott, kik a roppant uradalmak örökösét, «az ország leggazdagabb áróját» — mint akkor nevezték — a legmondosabb és legszebb sikerű nevelésben részesítvén, előmozdítóivá lettek annak, hogy a már természetből kiváló tehetségekkel és páratlan nemes szívvél fűrűhözott leányka mindjárt, mielőtt rendelkezési jogát gyakorolhatta, oly dúsan osztogatta jótékonyasága áldásait minden szép és nemes célra, hogy egészen magára vonta a közfigyelmet. Mikor pedig unokatestvérevel, kihez a rokoni köteléken kívül a legnagyobb szeretet is csatolta, házasságra lépett: életének ezt a fontos eseményét azzal tette örökre emlékeztetéssé, hogy lakómegejéjét, Békést, egy százezer forintos alapítványt megyei árvalaházzal ajándékozta meg, ezen kívül a magyar írók segélyegyletének 10,000, a pesti vakok intézetének, a váci siketnémák intézetének és a békésmegyei köz-kórháznak 4—4 ezer forint alapítványt adományozott. Jótékony adományai nagy számából ezúttal még csak azt a nagy alapítványát említjük föl, hogy a Békésmegyei székelyén, Gyulán felállítandó gymnasiumra a király koronázásának 25 éves jubileuma alkalmából ötvenezer forint alapítványt tett, míg férje (1880-ban) 5000 forint ösztöndíjat alapított, melynek kamatja egy szegény jó tanulóknak adassék.

A minden tekintetben összeálló házasságok közt a leghűségesebb család életét fejtett ki, melyet a gondviselés hét gyermekkel (3 fiú, 4 leány) áldott meg, kik közül a legidősebb, József gróf, az újabban alapított családi hitbizomány örököse, ez idő szerint 17 éves. Az anyagiakban dúsgazdag család a lelki javakban is a leggazdagabbak egyikének mondható. Jóság, szeretet és boldogság tanyája az ó-kigyósi «tanya», melyben igaz, hazafias magyar szellem uralkodik nagyokban és kicsinyekben egyaránt.

Wenckheim Frigyes gróf csak a múlt évben vásárolta meg az 50 ezer holdat tevő borossebi uradalmat Waldstein gróf előbbi birtokostól; így még nem volt érkezése ez új birtokot egyéb uradalmi mintájára berendezni. De e rövid idő alatt is nagyon átalakította Boros-Sebest. Az ott talált vashalmort nagyszerű átalakításokkal rögtön a kor színvonalára emelte, az uradalom hivatalnoki karába és alkalmazottjai közé a Waldstein gróf ápolta cseh érület helyett magyar szellemet vitt be; de, a mi szinte páratlan cselekedet, megajándékozta az országot a főntebb is említett 22 kilométer hosszú helyi érdekű vasúttal, melyet minden országos és községi hozzájárulás nélkül saját erszényéből építtetett s úgy személy-, mint teher-szállításra berendeztetett. Ez a vasút nemcsak a melléken eső községek termékeinek a szállítását teszi lehetővé, hanem egyúttal összeköttetésbe hoz a világgal egy eddig eldugott kincset, a menyházi (oláhosan: monyászi) fűrűdőt, melyet nagy gyógyító erejű vizeért s remek, vadregényes környezete miatt eddig is Gasteinnal hasonlítottak össze a hozzá értők. Ez a vasút olyan fejedelmi ajándék a közérdeknek, melyhez hasonló alig találunk a vasútépítés terén.

A boros-sebesi uradalmi épületek, melyek a maguk céljára különben is kielégítőek voltak, nem kerültek még sorra az újítást illetőleg mindaddig, míg a hadgyakorlatok szintereinek megállapítása révén tudomásra nem jutott, hogy

Boros-Sebest Ő Felsége oda érkezének szerencsése fogja érni. Wenckheim Frigyes gróf, a mint erről értesült, rögtön sietett minden intézkedést megtenni, hogy a nagyon is egyszerű uradalmi udvarházat királyi szállással varázsolassa, a többi uradalmi épületet kellő karba helyeztesse s általában az egész községet úgy kicsinosítsa, hogy ott a király s a kíséretében leendő főherczegek és egyéb magas rangú vendégek elég jól érezhessék magukat. S hogy elmés leleményességével pazar bőkezűséget párosított, fennen bizonyítja az, hogy a rendelkezésre állott néhány hét alatt ügyszólván az egész városkát teljesen átalakította. Az avult, magas földszinti udvarházban, — melyet a nép is csak nagyitva nevez *kastély*-nak, — fényesen kárpítozott és parketázott, s fejedelmileg bútorozott *termek* támadtak, melyekhez villamos lámpák közt vezet föl a néhány fokú, de pompás lépcső. A ház melletti angol-kert viruló parkká változott; a százados fenyők és tölgyek mellett gyönyörű déli növények csoportjait pompáznak; megkapó méltósággal magaslik ki a többi fa közül egy óriás kőrísfa, melynek 20 méternyi magas törzse oly egyenes és göres nélküli, mint egy kifaragott kőoszlop; de még ennél is nagyobb ritkaság a vadaskert vén fája, egy állítólag *hatszáz éves tölgy*, melynek 12 méter a körülete és négy méter az átmérője.

A többi átalakított uradalmi épületek közt legérdekesebb az a főtiszt lak, melyben *Sárossy* Gyula költőnk született, kinek emlékeztet, e ház falába illesztve, egy feliratos kőtábla őrzi. Az udvarházán kívül ennek a háznak a képét is bemutatja lapunk jelen száma. Ebben a házban is a király kísérete lesz elszállásolva.

Boros-Sebesen Ő Felsége és kísérete számára 60 szobát kellett berendezni, s Wenckheim Frigyes gróf a saját épületeiben annyi szobát tudott előállítani, hogy a helység házai közül csak a jegyző lakását, a református és róm. katolikus iskolát, meg az «Unio»-bank itteni képviselőjének a lakását volt szükség vendégszállásokká alakítani. Paraderyer Lajos főszolgabíró házában a miniszterek lesznek szállva. Az egész városkában a legnagyobb tisztaságról és rendről gondoskodtak. Házak, udvarok, kertek utcaik mind, mind ragyogni fognak a nagy napok alatt. Éjjel a helységbeli villamvilágításán kívül örömtűzek fognak égni a hegyeken, a király lakásával szemben álló hegy tetejéről pedig egy hatalmas villamos *fényoszlop* (reflektor) fogja beragyni az egész vidéket.

Nagy érdekű látvány lesz a vendégekre nézve a rendkívüli gondnal újított és berendezett vasgyár, mely évenként 300 vasúti teherkocsit megtöltő vasat készít. Nyolczvan munkás és vasöntő foglalkozik a gyárban, mely Arad, Szeged, Temesvár, Kolozsvár, sőt Budapest számára is gyárt rúd- és idomított vasat. Ezen a gyáron kívül van az uradalomnak márvány- és kőipara is. S mindez még csak kezdetnek mondható, mert az új földesúr mind napfényre fogja itt hozni a dús természetnek idáig rejtett kincseit.

Nem hagyhatjuk említetlenül a városka kaszinó-épületét, melyet szintén fényesen átalakítottak, mivel annak a nagytérben lesznek az udvari ebédek.

Boros-Sebestől, a völgyön fölfelé, félóránnyira van a 3000 ⁴/₅ részben oláh, ¹/₅ részben magyar lakosú *Butyin* (magyarosan: *Bökény*) mezőváros és járásbírósi székhely. Itt József főherczeg és kísérete lesz szállva. A helység lakossága nagy lelkesedéssel készül a népszerű főherczeg díszes fogadására. Említést érdemel e helységet illetőleg az, hogy itt van az országnak legnagyobb vízi-malma.

Butyintól ismét fölfelé, de csak kis félóránnyira

van *Al-Csil* 850 oláh és magyar lakosú község, hol *Albrecht* főherczeg és kísérete fog lakni az *Almay*-féle kastélyban, melyből gyönyörű szép erdős hegyekre nyílik kilátás.

Szintén csak vagy félóránnyival fölebb van a Fehér-Körös balpartján *Gurahoncz* 500 (oláh s magyar) lakosú község, melyet az arad-csanádi vasúttársaság vasúti talpfa-pácoló gyártelepe, faeczet-gyára és nagy tégláégetője tesz nevezetessé, s a vidék lakosságára nézve egyik legfontosabb keresetforrássá. A helység fölött meredő erdős hegyeken különféle síklók és iparvasutak apró vonatai járnak-kelenek olyan magasságokban is, melyek teljesen járhatatlannak látszanak. Innen már világosan kivehetők az erdőlyrészi havasok. Gurahonczon is több vendég lesz szállva.

Ime, ez a pár mérföldnyi völgymélyedés az, melyben a hadgyakorlatok itteni része történni fog, s melyet a királyi látogatás minden bizonyos nagy lépésre serkent a haladás és művelődés terén nemcsak e rövid alkalomra, hanem a jövőre is.

NYÁRI ÉJJELE.

Elmulnak majd mind e világok;
Egy ravatal lesz az ég boltja.
Egymásután e sok gázlángot
Egy láthatatlan kéz koltja.

Az életet, az «Úr» vetését
«Halál» szolgálja learatja.
Ugarrá vál a nagy mindenség
E — nekünk végtelen — darabja.

Világtalan napok csoportja
— Űres halálfejek — dermedten
A sötét éjszakában bolygva
Kisértik egymást jéglepelben.

Sokáig nem lesz itten nappal;
De örökké sem tart az éjjel.
Előbb-utóbb megjö a hajnal
Életre keltő fényességgel.

Egyszer csak a nagy éjszakába,
Mint a mindenható kezétől
A végtelenbe lökött fátyla,
Csodálatos jelenség tűn föl:

Az égnek a mérhetlen léget
Átnyargaló firtós csillaga
A sötétségben alvó réteg
Lámpáit sorra gyújtogatja.

Aztán megint lesz itten élet,
Teremtmények, kisebb-nagyobbak.
Az emberek hisznek, remélnek,
Halhatlanságról álmodoznak.

És forg tovább, miként az orsó,
Világi rendnek körhintája:
Bölcső, menyasszony-ágy, koporsó...
Enyészet, élet egymást váltja.

Karácsonyesti ólomöntők
Játéka hát a nagy mindenség?
Mért szerint hangyák, földgömbök
Rendeltetése buboréklet...

Alakok, tömbök mindig újak
Jönnek, suhannak, mint a felhők.
Örök a léte a salaknak,
Elmulandók csupán az élők?

Ez öntudatlan zagyva minden,
Ez volt, van és lesz mindörökké.
Gondolkodó lény perczig vissza
El, meghal, aztán — soha többé?...!

VAJDA JÁNOS.

De Plonville megragadta az egyik vaskarikát.

A DE PLONVILLE ÚR VESZÉLYES HELYZETE.

Elbeszélés.

(Folyt. t.)

Írta BARR RÓBERT.

Most kezdte csak érteni, hogy az ő bódéjának a tulajdonosa mért nézett rá olyan különösen. Plonville zavarban volt. Felfedezte-e magát a lány előtt, ha visszajön majd? Értésére adja-e a lánynak, hogy a part nem egyedül az ő tulajdona? De azzal elárlulna találmánya titkát... Gondolkozott. Angol, az bizonyos. Sohasem hitte volna, hogy az angol nők ily csinosak lehessenek. Ez a lány pedig valóban elragadó volt. S aztán az az öltözet! A finom fehér flanel blouse, a matróz sipka és öv azon a karesz derékon!! Eh, de ő nem azért jött ide, hogy angol kisasszonyokat bámuljon! Mesterműve gondolt, visszament munkájához, s ismét neki fektűt. Elég időt vesztett el e miatt az... oszbaság... miatt, — de többet nem fog elveszíteni, az bizonyos!!...

De hiába vértette magát hősi elhatározással, munkája már többé nem érdekelte úgy, mint előbb. Merengésen kapta magát rajta. Képzeteiben különféle drámai helyzeteket rajzolgatótt, a mely foglalkozás pedig cseppet sem kedvező a komoly munkára nézve. Képzeteiben látta, mint borúl fel a könnyű csolnakoecska, mint esik a vízbe az ifjú lady, már-már elmerül, de ő hősi bátorsággal veti magát a habokba és saját élete kockáztatásával megmenti az övét!... Aztán hirtelen egy nagyot sohajtott. Eszébe jutott, hogy nem valami jó úszó. A lány hihetőleg jobban tud úszni nálánál. Ezek az angolok oly jól találgatják magukat a vízben, akár csak a halak!...

Inkább ösztöne, mint a közvetlen meggyőződés megmondta neki, mikor a lány csolnájával visszatért a partra. Megint a kis ablakhoz lopódzott és látta a lányt kiszállni csolnájából, s ezt a partra, majd a bódéba húzni vissza. Plonville azt gondolta, hogy mára már eleget dolgozott, ott hagyta tehát munkáját s rendbe szedve magát, indult haza felé. A fehér alak könnyedén lebegett előtte, alig egy puskalövésnyi távolságban. De aztán hirtelen letért a Hyéresbe vezető irányról és az egyik közeli kastély felé vette útját.

Délután Plonville serényen dolgozott találmányán, s este azzal az önelégültséggel ment vissza lakására, melyet a dologtalan emberek éreznek, ha kivételképen szorgalmasak voltak. Semmi sem zavarta munkájában, és hősi elhatározása ismét erősen állott. Elhatározta, hogy soha sem gondol többet a délelőtti látványra, s hogy ezután csakis délután fog dolgozni, hogy ne kelljen magát elárlulnia és akaratlan szemlélője lenni a leány tengeri kirándulásainak. Mert Plonville igen jól ismerte az angolokat, tudta, hogy milyen rendszeres emberek, s a mit az egyik nap bizonyos órájában tesznek, ugyanazt teszik a másik nap ugyanazon órájában is, és hogy így a leány délelőtti pontosan meg fog jelenni a tengerparton.

Aznap este valami bál-féle volt a hotelban. Plonville el volt határozva, hogy nem megy el. Egy időre lemondott a világ minden hiúságairól. Komoly, megfeszített munkának él. Pedig ugyan csak hívták, természetesen, miután itt is — mint talán mindenütt — nagy hiány volt a fiatal emberekben. Plonville hajthatatlan és megtanoríthatatlan volt. Mindazáltal még sem állhatta meg, hogy az étterem ajtajából ne lesse a vendégek felvonulását. Egy magas, nyúlán fiatal lány öltött szemébe, hosszú uszályos ruhában, úgy fésűlve, mint egy görög istennő. A csolnaks lady volt — megdicsőülve. Plonville habozni kezdett. El volt veszte...

Futott fel szobájába és átöltözött. Mondjanak bármit, de egy estélyi öltözet képes megtanorítani a legelvszilárdabb férfit is. Plonville hirtelen kicsinosította magát és sietett a bálterembe. Meg kell vallani, jól nézett ki.

Néhány percz múlva már be volt mutatva a leánynak. (Mintán elhatározta, inkognitóját ez estére levetni, mint De Plonville lön bemutatva.)

A mint megtudta, a lányt Stansby Margitnak hívták. Az olvasó alighanem unalmasnak találná, ha beszélgetésüket kimerítően elmondanám. Nagyon emlékeztetett az Ollendorf-féle nyelvtanok egyik-másik fejezetére. De Plonville — a mint már említém, igen büszke volt a maga angol tudományára; Margit kisasszonynak pedig — fájdalom! — igen erős érzéke volt a humor iránt. Mindazáltal az est tényletben telt, gondola a lány, Plonville szerint pedig éppen kitűnően.

Ezek után nagy önmegtadadás szükségeltetett visszatérni egy esernyő-vízi-jármű készítésének prózai munkájához, de — Plonville becsületére legyen mondva — állhatatosan kitartott. A lánynál az után még több ízben találkozott, de soha sem a tengerparton. Legjobban szeretete volna most is, ha a lányt valami veszedelemből szabadíthatná ki, de az alkalom csak nem kínálkozott. Ilyesm csak a regényekben szokott előfordulni, gondolá magában bizonyos keserűséggel. A tenger mindig csöndes és nyugodt volt, s Margit kisasszony igen jól értett az evezés mesterségéhez.

E közben De Plonville befjezte nevezetes találmánya elkészítését, úgy, hogy már semmi egyéb se maradt hátra, mint annak kipróbálása. Erre egy oly napot választott ki, mikor a francia hadihajók, melyek a part körül cirkáltak, letűntek a láthatárról és sehol sem voltak láthatók.

Egy árva vitorla sem mutatkozott a sima víztükör felett. De Plonville találmányával tengerre szállt. A tenger csöndes volt, a nap ragyogóan sütött. Meg volt róla győződve, hogy találmánya ki fogja állani a tűz-, azaz: a víz-próbát és meg fog felelni a hozzá fűzött várakozásnak. A mint a parttól lasscskán távolodott, egyszerre észrevett valami nagy gömbfölet lebegni a vízen, jókora távolságra a parttól. Valami rossz szellem azt sugta neki, hogy legjobb próba lenne az úszógömbig evezni és aztán megint visszajárni. Sok ember képes champagneit inni a nélkül, hogy megrészegednék tőle, de nagyon kevés képes

bevenni csak egy középszerű adagot is a likörből, hogy meg ne ittasodjék. De Plonville ittas lett az elért fényes sikertől. A partról jövő szellő is kedvesebb és járművét vigan hajtotta kifelé a tengerre.

Az otromba vas gömb félig kiemelkedve a vízből, mint valami lusta csethal feje libeggett ide-oda a víz tükrén. Felületén néhány vas-karika volt látható, melyek egyikéről láncz nyúlt alá a vízbe, — hihetőleg a gömböt megkötő vas-macska láncza. A mint De Plonville a gömb közelébe ért, ez — mintegy láthatatlan erő által hajtva, — az ő kis járműve felé csapódott. De Plonville, hogy a gömböt félre terelje utjából, felugrott esernyő-ladijában s fél lábát fel-emelve, azzal a ladijából ki a gömb felé rugott. De ez ugyanazon láthatatlan erő által kitértve, mint előbb a közeledésre, hirtelen távolodni kezdett, De Plonville barátunk elveszté az egyensúlyt, az esernyő-csornak felbillent, ő pedig a vízbe cseppent. Mikor néhány ölnyi távolságban nagy nehezen ismét a víz felszínére vergődött, találmányát nem messzire magától lassan,

sajnálattal gondolt a mai ebédre a vendéglőben, melynél aligha fog jelen lehetni.

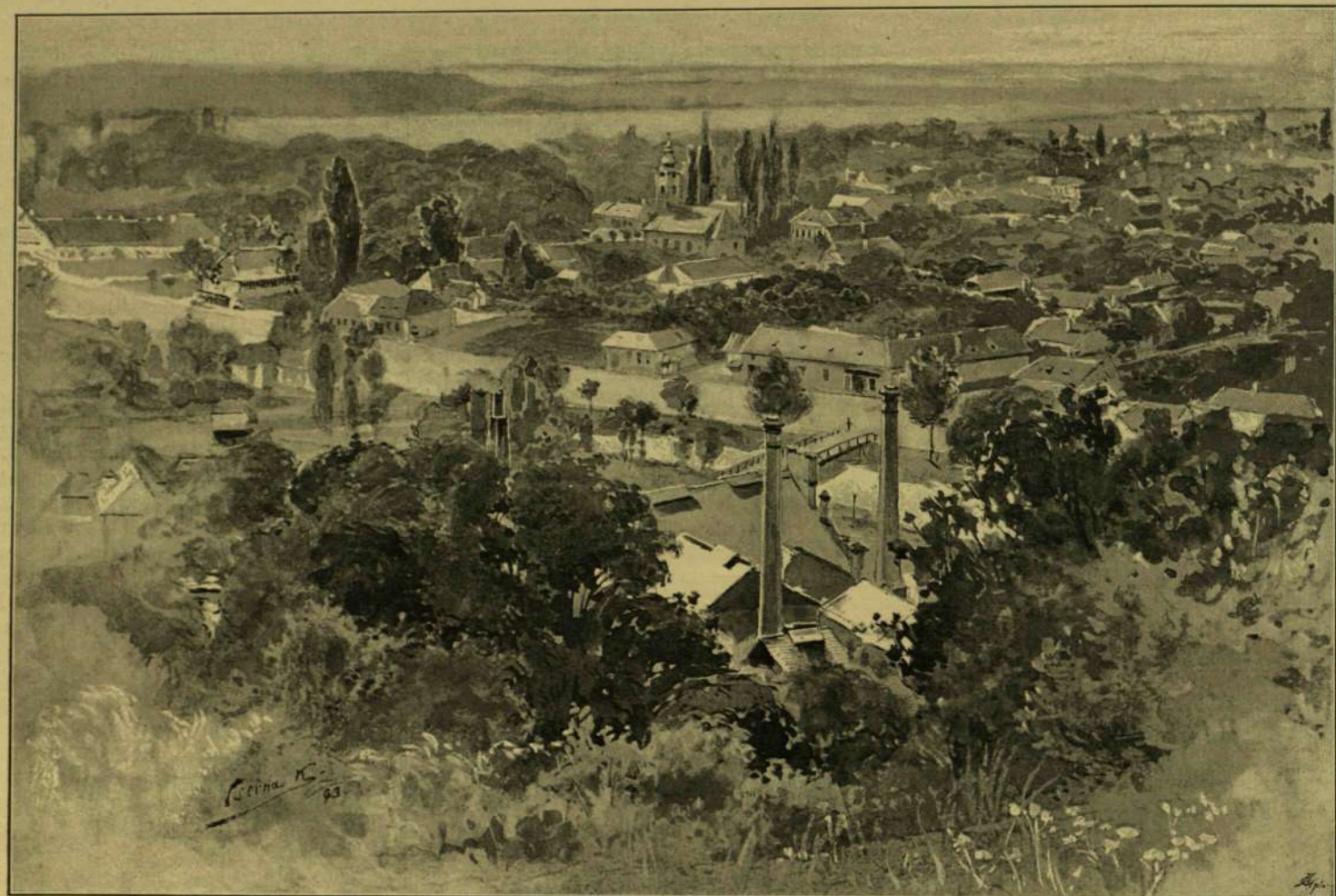
Kissé hozzá szokva a gömb himbálódzásaihoz, lassan, vigyázva felállt és torkaszakadtából kiabálni kezdett, gondolva, hogy valaki meghallja és majd csak történik vele valami! Valami csakugyan történt is. (Vége köv.)

BOROS-SEBES MÚLTJA.

A Dézna felől folyó Sebes-patak torkolatától kissé keletre van az arad-csanádi vasút pályaháza, egyúttal éveken át végső állomása ennek a derék vállalatnak, mely 1881. szept. 7-én nyitotta meg a Boros-Sebest a tőle 28 kilométer távolságban levő Boros-Jenővel összekötő vonalrészét. Ezt a haditekinetben is fontos két pontot már a rómaiak sem hanyagolták el. Mind a két helyen egy-egy előbástya, propugnaculum, állott. Sebes helyén alkalmasint éppen *Ziridava* feküdt, Daciának egyik városa, Zermizirgával (talán a mai Bulescsal) ugyanazon hosszúsági

Ignest (a régi Ágnafalva) határán tovább menve Boros-Sebesnél és Buttyinnál (a régi Bököny-nél) a Fejér-Körös mellett azon a tájékon enyészik el, hol talán a már említett Ziridava állott. Nyomat a Pilis-hegyen s a vele szemközt levő, 196 méter magas kopár Piliskén, általában pedig a Bolhád nevű erdős hegységben még jól föl lehet ismerni. Árka nyugat felé mélyebb, Dácia felőli oldalán ellenben az esővíz által lehordott iszap már jócskán feltöltötte. A töltés alapja 8, koronája 2 méternyi; magassága 80, Pannónia felé eső lejtője 510, a daciai 250, centiméter. Olyan méretek ezek, melyek többé-kevésbé minden ponton egyeznek a vallumnak Palánká-tól Tihóig terjedő, közel 400 kilométer hosszú s Torma Károly által szabatosan megmért vonalával.

A honfoglalás történetében szintén szerepeltek ezt a vidéket mindazok, kik rosszul értették Béla király jegyzőjének azt az adatát, hogy a magyarok a Jósász-patakon fölfelé jutottak el Mén-Marót várához, Biharba. Föltéve, hogy a honfoglalók Szeghalom és Csökmő tájától Gesz-

BOROS-SEBES.

Cserna Károlynak a «Vasárnapi Ujság» részére készített rajza.

méltóságát teljesen sülyedni látta a kék, áttetsző tengerben. Kapkodott utána, de nem bírta elérni. A nevezetes találmány alámerült és emberi szemnek soha sem volt többé látható!...

De Plonville maga is már fuldokolni kezdett, de hirtelen oda kapálódzott a nagy vasgömbhöz és megragadta az egyik vaskarikát. Nagy nehezen felmászott az egyre himbálódzó gömb hátára s körültekintett. Sehol egyetlen vitorla, még egy kis halász-bárka se! Mit tegyen! Úszva jutni a messze partra? Ezt megkísérteni oly embernek, a ki alig képes három ölnyre úszni, majdnem azonos az öngyilkossággal. Az otromba vasgömbnek pedig az a kellemetlen tulajdonsága volt, hogy folyton himbálódzva, hol ide, hol oda vetette magát, úgy hogy szegény De Plonville, hol erre, hol arra az oldalra került s ugyancsak kellett fogóznia a vaskarikába, hogy le ne forduljon a mozgókonny szörnyeteg domború hátáról. A t. olvasónak be kell ismernie, hogy De Plonville barátunk helyzete veszélyes, mondhatnám kétségbeesztő volt.

A nap égetően kezdett sütni, és hőstünk érezte, hogy nedves kabátja hátán száradni kezd és haja mindjobban keményedik a közéje tapadt tengeri sőtől. Éhes épen nem volt, de bizonyos

fok alatt, de a szélességnek 20 percével odább éjszakra. Ez a két fok épen a mostani Berza, Boros-Sebes és Buttyin által alkotott háromszögben metszi egymást s úgy itt, körülbelül a Sebes-pataknak a Fejér-Körösbe való ömlésénél, mint védelemre különben is alkalmas ponton állt Ziridava, ha ugyan Ptolemaeus táblázatának hitelt adhatunk.

A kijelölt pont minden esetre fontos. Innen nyílt az út az aranybányákhoz, más részt pedig a Bököny- és Sebes-patak mentén az aradi érztelepekhez. Épen e vidéken találják a legtöbb római érmet, s a környéken római bányaművelés nyomait sejtjük. A Fejér-Körös völgyén fölfelé a bányákhoz rendes út vezetett. Boros-Sebes szomszédságában, Déznán, még fent a vármokok közt is találtak római káposokat (fibulákat), ékszereket s érmekeket; a közel levő Ferizeze régi gör. kel. templomába római feliratos köveket falaztak be, stb. A vidék római-ságának leghatározottabb bizonyosságai mégis az u. n. *római sánczok*, vagy daciai határvonalak. Ezen *limes daci*us fővonalából kelet felé Kis-laka táján egy aranyvonalon ágazott ki, s egészben délkeletnek tartva, Árkosig (Járkos) ért, hol egy jókora nagyságú négyyszög gyaníttatja a régi castrumot. Alapvonalai az erdőben jól láthatók.

tig az Ördögárka, Szalonta vidékétől pedig a limes daci-us mentén haladva, annak Kis-lakon, Árkoson és Boros-Sebesen át maig is látható vonala mellett (mint Szabó Károly és Kápolnay ezredes vélte) valóban eljutottak oda, hol ez a limes végződni látszik, t. i. a Jósász-patak torkolatáig, a mai Aradmegyébe: minden további találgatás megakad azon a tényen, hogy a Jósász mellett fölfelé soha sem vezetett út Biharba. Sebes vidékét tehát ki kell hagynunk a honfoglalásnak eléggé még úgy sem tisztázott történetéből. Nem ösmerjük Sebesnek a középkorban való szereplését sem. Figyelmet érdemel azonban, hogy mindjárt első feltűnésekor nagyobb helységei közé sorolják Zárandvármegyének. Ugyanis mezővárosnak írják 1552-ben I. Ferdinánd adománylevelében, és 1553-ban, midőn az esztergomi káptalan a temesvári hős, Losonczy István leányait, Fruzsinnát és Annát birtokba beiktatta. Ha egész terjedelmében ösmer-nők azt az adománylevelet, melylyel Zsigmond király 1387-ben Losonczy István és László bánoknak adományozta Boros-Jenő és Dézna várak uradalmait, megtaláljuk benne a hozzájuk tartozó Sebes nevét. Annai kétségtelen, hogy 1387 óta a Losonczyak óriási uradalmába volt keblezve. 1552-ben már uradalmi főhely (caput

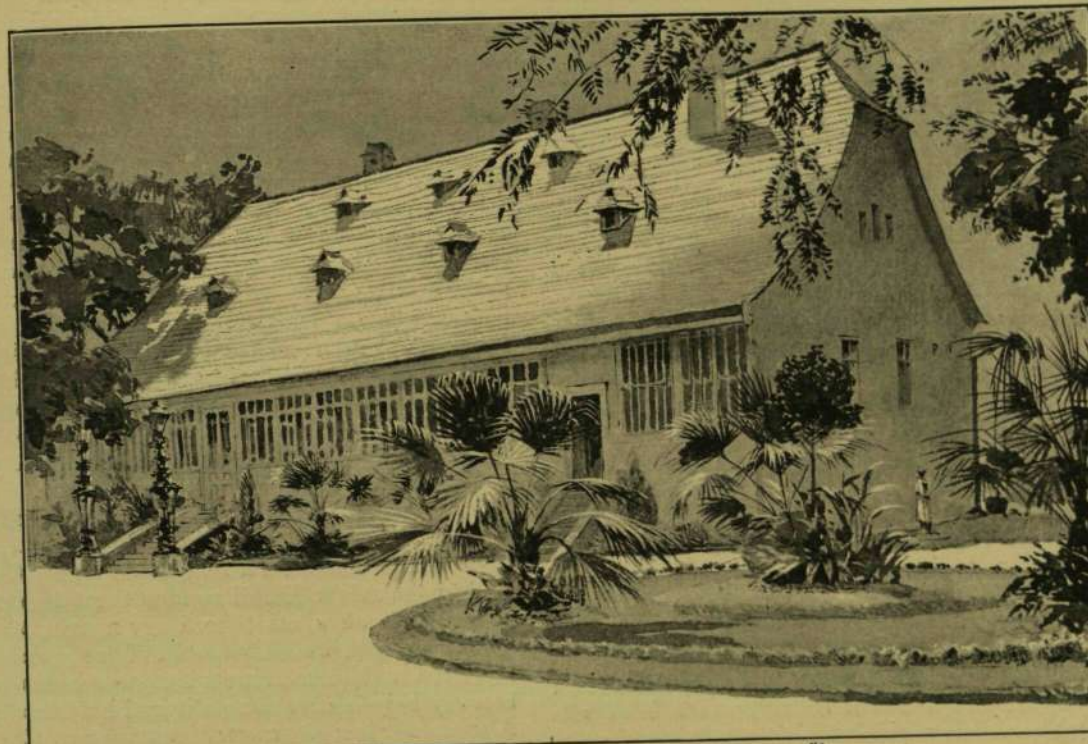
domini), a mennyiben Bököny (Buttyin) mezőváros és Tótvidéke számos faluval együtt hozzá-tartozott. 1566-ban, Jenővel és Gyulával együtt, Boros-Sebes is behódolt a töröknek, s ez időtől kezdve, Khalil bégnek 1574. évi deftere szerint, a jenei szandsák-bég alatt álló déznai vár bégje hűzta jövedelmeit. A magyar urak azonban ebben nem igen akartak megnyugodni. 1576-ban Pap György tizenkettő magával «Sebes nevű várost megdúlta és a szegény népek marháját elvitette; a ki fő volt a városban, annak fejét vétette. Ilyen nagy kegyetlenséget cselekedett — írta a temesvári basa — a szegény népen, kiről én nekem panaszkodtak.»

Jenő és Dézna várai 1596-ban felszabadulván a török uralom alól, Sebes mezőváros is magyar földesurat kapott. Báthory Zsigmond fejedelem 1597-ben a hűtelen Kendy Ferencnek minden jóságát, többi közt Deszni várát Sebes mező-

Kornis Gáspárnak. Bethlen nem is adta vissza azonnal, hanem előbb 1614-ben 3000 magyar forintot *Rhédey* Pálnak vetette zálogba. Rhédey-től azonban — valószínűleg egyezség következtében — pár hónap múlva ismét Kornis Gáspár lett a város, melyet fia, Zsigmond, 1633-ban, és pedig 39 egész faluval s több kisebb birtokkal együtt, új adománnyal nyert I. Rákóczy Györgytől. Kornis Zsigmond öccse és örököse, Ferencz, 1649—1655-ben perelt is e miatt Keresztesy Ferenczcel, ki szintén jogot tartott Sebeshez és a többi jóságához. De tárgytalan lett ez a pör, midőn 1658 szeptemberében Boros-Jenő és vele az egész vidék ismét török kézre került, s ott is maradt mindaddig, míg 1693-ban a keresztények vissza nem vették.

Ettől kezdve mint kinestári birtok tengődött a kis város, melynek lakosai még mindig jobbadán kálvinista magyarok voltak. Első ismert

A városka, mely 1732-ben már csak 90 frt adót fizetett, igen lassan heverte ki a török hódítások idejében való pusztulását. Prédikátorai, Sikó Ferencz, Fogarasy István, Tóth István, Szilágyi János, stb. szomorúan láthaták nemzedékről-nemzedékre, mint veszt ottan tért a magyarság. 1774-ben Mária Terézia s 1783-ban II. József már nemcsak nekik, hanem a görög-keletieknek is megengedte, hogy templomaikat újra építsék. 1784-ben rossz helyre menekült ide a lázadó oláhok elől Jancsó András kristályi prédikátor, hogy ennek parochiáján folytassa működését, mert a g-keletiek sebesi protópópja is a lázadókkal tartott s e miatt elfogatta, s báró Petras alezredes az aradi börtönbe kísér-tette. A vád különben az volt, hogy a boros-sebesi helvét hitvallású magyarokat a görög nem egyesült hitre akarta téríteni, biztatván őket, hogy abban az esetben nem lesz bántódásuk a

AZ UDVARHÁZ A KERT FELŐL.

GRÓF WENCKHEIM FRIGYES UDVARHÁZA.

A KIRÁLY BOROS-SEBESI SZÁLLÁSA.

várossal s 47 egész faluval, valamint 3 rész-jósággal és 7 pusztával, a vashányakkal és hőforrásokkal együtt gönczruszkai Kornis Gáspár tanácsúrnak ajándékozta. Az új földesurat a váradi káptalan vizsgálobiztosai (requisitorai) még abban az esztendőben beiktatták. 1601-ben azonban szalontai Toldy Istvánt is boldogította a fejedelem egy sebesi részjósággal, azonkívül még 95 különböző birtokkal s 1602-ben őt is beiktatta a fejérvári káptalan. Zsigmond fejedelem teljes bukásával Toldy elvesztette, Kornis azonban egyelőre még megtartotta birtokát. 1612-ben ugyan őt is száműzte és javaitól megfosztotta Báthory Gábor; de az új földesurak sem voltak szerencsésebbek. 1612-ben Bethlen Gábor, ennek «hűtelen volta» miatt még azon évben nagymegyeri Keresztesy Pál kaptá, a ki Báthory Gábor bukásával 1614-ben hiában tiltakozott az ellen, hogy a felükerekedett Bethlen Gábor fejedelem Deszni uradalmával együtt ezt a várost is visszaadja régi földesurának,

prédikátoruk, Balogi Gergely 1712-ben írta alá a makai esperesség törvényeit. Ő volt még a pap, mikor 1726-ban s utjában 1732-ben III. Károly király Modena, Reggio s Mirandola hercegeinek, Correggio fejedelmének, Este örögfőjének, «kedves unokatestvéreinek», Rinaldónak (Rajnaldnak) adományozta ezt a községet, összesen 200 faluval és pusztával együtt, úgy, hogy Rinaldo herceg, a rácz katonai határ-területét kivéve, ura lett majdnem az egész Zárandmegyének s Aradmegye egy részének. Mikor azonban Rinaldónak 1737-ben történt halála után III. Ferencz lépett a modenai trónra s az osztrák örökösödés ügyében mindjárt szövetkezett a spanyolokkal, Mária Terézia megfosztotta őt magyarországi javaitól. Ezeket az 1748-ban Aachenben kötött béke értelmében visszakapta ugyan, de kevés ideig intézhette azok kezelését, mert III. Ferencz fia, II. Rinaldó, utóbb más olaszországi jóságokkal cserélte el magyarországi uradalmait.

fölkölők részéről. Ugyanazon év augusztusában Aradmegye — melybe Mária Terézia Zárand nyugati részével együtt ezt a várost is még 1745-ben bekebelezte — Boros-Sebesen hirdette ki 21 oláh rablónak azt a kegyelmet, melyet II. József a megye közbenjárására aug. 3-án a legsajátságosabb körülmények közt adott Forray András aradi alispán elrablónak. Úgy látszik, Gersics Péter protópópja is tisztázta magát a vádak alól, s azt a 21 oláhot s aug. 19-én az újabb 19-et épen ő eskette föl hűségre.

Ebből az időből, 1786-ból való az első hivatalos adat is, hogy Sebes határában a lakosok engedélyt kértek vasérczek kutatására, de kétségkívül foglalkoztak ily kutatásokkal, rendszer-telen bányászattal s a vas feldolgozásával már századok előtt is. Ez az adat tehát voltaképp csak az újabb lendületet jelenti. Különösen 1840 óta újabb irányban folytatták a vasgyártást, mely most 8—9 ezer métermázsza hengerezett vasat állít elő. Figyelmet érdemel különben egy

RÉSZLET A PARKBÓL.

Cserna Károlynak a «Vasárnapi Ujság» részére készített rajza.

más, de szerencsétlen végű iparvállalat is. 1806-ban ugyanis Thuróczy Taddé kamarai ispán, Egged Gábor, Hrabovszky Béla béli tisztartó és Lupes számtartó szódagyárat állítottak Sebesen. A gyár igazgatója, Székely Mihály ellen azonban az ausztriai kereskedelmi törvényszék már a következő évben végrehajtást rendelt el 71,000 frt erejéig; 1808 októberében az igazgató megjelent ugyan Váradon, hogy számadást adjon sáfarkodásáról; a gyárról azonban nincs többé szó s így a kísérlet, úgy látszik, meg hiúsult.

Epen az alapítás esztendejében, 1806-ban történt, hogy Németországban levő javait gróf Könyeggy-Rothensfeld József elcsérelte Boros-Sebes mezővárosért s a hozzá tartozó 21 falut. 1810. július 16—18-án nagy fényűzően iktatták be az új földesurat, 1807 óta Aradmegyének is táblabíráját, ki az első napon 260 vendéget látott el asztalánál. Szeptember 5-én azonban már elhunyt a birtokos; utódai Könyeggy János és Zsigmond lettek, kiket 1814 május 31-től június 2-áig szintén ünnepélyesen vezettek be. Egyik főtisztjöknek, Sárosy Lajosnak a fia Sárosy Gyula, a költő, kinek szülőházát, hol 1816. febr. 12-én pillantotta meg először a napvilágot, 1890-ben emléktáblával jelölte meg az aradi Kölesy-egyesület. Gróf Könyeggy építették azt az udvarházat, mely a mostani hadgyakorlatok alkalmával a királyi őfelségnek szállásul fog szolgálni s 1837-ben gr. Könyeggy János emeltette a városta egyetlen kath. kápolnáját. A Könyeggy-család azonban a 62,000 holdnyi boros-sebesi uradalmat 800,000 ezüst forintot már 1848-ban eladta gróf Waldstein-Wartenburg Keresztélynek, ennek fia, Ernő pedig 1891-ben gróf Wenckheim Frigyesnek.

A városta, melynek félezer év (1387—1893) alatt 11 földesúri családja volt, kebelében a tizenegyedik évek idejében üdvözlő először Magyarországot királyát. Nagyobb fényt nem látott, nagyobb ünnepet nem ült soha. Adja Isten, hogy fejlődésében ez az ünnep igaz boldogságnak új korszakát nyissa meg!

MÁRKI SÁNDOR.

A GYALUI ÉS ANDRÁSSY-HAVASOK KÖZT.

A Bethlen-, Béli- és Somkerek-sziklák keresztelője.

Képekkel a 624. és 625. oldalon.

Kolozsvár piacáról vagy még inkább fellegváról gyönyörű havasok kékli hegyormai hívogatók, csalogatók a jámbor sétálót s főképp a bátor turistát. Kincses Kolozsvár városában a közönség nagy része csak annyit tud ezekről a havasokról, hogy ott oláhok laknak, s hogy onnan jön a Szamos, meg az eső, hó, s hogy e havasok miatt kell futni Kolozsvárt november 10-én.

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület két évvel ezelőtt épen azért alakult, hogy megismertesse Erdély gyönyörű hegyvidékeit honfitársainkkal és a külföldiekkel, s hogy terjeszkedjünk békés uton a havasok közé is, a melyek eddig a magyarországi névzevése ismeretlenek s teljesen idegenek. Tavaly nyáron két nagyobb szabású kirándulás indult oda Kolozsvárról, egyik a kolozsvári főrangú családok társaságából (június 25—26.); a másik Vasvári Pál, a szabadságharczi Rákóczi-zászlóalj parancsnoka elesése helyét kutatók lelkes csapatja (július 16—17.). Mindkettő el volt ragadtatva a gyönyörű vidék, a Hideg- és Meleg-Szamos vadregényes völgyének festői szépségeitől s jó kedvben a feltűnőbb sziklákat elkeresztelték olyan nevekre, a melyek viselőinek e havasok s az erdélyi turisztaság legtöbbet köszönhetnek.

A főrangú társaságunk lelke közkedveltségű főispánunk, gr. Béli Ákos és családja volt. Ő maga, úgy szintén neje Bethlen Emma grófnő a megtestesült szeretetreméltóság, s leányai, Emma és Zsófia grófnők a legbájosabb és legkedvesebb leányok közé tartoznak. Kolozsvárt bálban, bazárban, jégen, sétatérben, játékonyság s műkedvelés terén hangadók. Természetes tehát, hogy a turisták is első sorban őket ohajtották megnyerni ügyüknek, mert az ő zászlajok biztos diadalt jelent, s az is természetes, hogy az ő nevökről nevezték el — jelenlétükben — a legrészletesebb Béli-szikláknak, melyet a Hideg-Szamos nagy essével zúgva morajló habjai körülfoognak. A Vasváriak

aztán folytatták a jó példát: egy másik sziklapiramist elneveztek *«Bethlen-sziklá»*-nak gróf Bethlen András miniszteréről, a ki a közeli Magura-tetőn egy nyári villalepetet létesített; aztán meg egy hatalmas sziklafalat a turisták ottani legjellegesebb vezéréiről, *«Somkerek»* Gusztáv akkori gyalui kir. főerdészről, a kit ott a havasok királyának neveztek.

Ennek immár egy esztendeje. Azóta a havasok mindig eszabított kacsingatnak felénk, télénnyáron s mi nem feleltük ígérteinket, hogy *«a viszontlátásra!»* Telen természetesen nem mehetünk oda, hiába lobogtatja felénk hóféhér kendőjét s küldözgeti ránk szelek szárnyán járó viharos üzenetét s fehér-pihés postagömbjait. De azért akkor sem felejtettük, *«Kárpát-estély»* rendeztünk — a sziklák javára, hogy ha elkereszteltük s a nagy világba be akarjuk vezetni, hát névjegyet is csináltassunk nekik. Megnyertük ismét a Béli-családot védnökül. A magyar noták játszásában kitűnő zongoravirtouz Emma grófkisasszony, a ki egy előbbi műkedvelői előadásán elragadta Kolozsvár közönségét, megígerte, hogy nekünk is zongoráznunk fog. A lapot megverték a nagy dobót, hogy az EKE ez estélyre *«fenyő-erdő»* alakítja át a vén Redoutot, s minden esodás dolog fog ott történi a fenyőfák között. Tódult a közönség, ott volt a mint egy helybeli t. ujság-írók szokta imi *«tűt Kolozsvár»*, de még a vidék legszebb lányai is — csak az nem jött el, a ki félt, hogy a nagy zsúfoltságban összenyomják, — s össze zongoráztunk, énekelünk, felolvastunk és táncoltunk vagy 500 pengőt. A legkedvesebb farsangi mulatság volt ez idén a *«Szamosparti Athén»*-ben, s maradt belőle vagy 100 pengőnk a havasokba beépíteni való.

A mint kinyitott a tavasz (ott a havasban június végén), az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiküldött három-tagú bizottságul egy fő s két al-elnököt (mert ilyen *«szarzs»* van köztünk legtöbbször, a közhatona ritkább), a sziklajelölések eszközésére. Kivittünk egy *«sirkörmé»*-t, hogy megmetszessük vele az erdélyi turisztaság feltámadásának emlékköveit. A reketői vadászakban töltöttük az éjszakát, s másnap hajnalban elindultunk fölfelé a Hideg-Szamos felső völgyébe. Amde a hidakat elvitte volt a víz, s társaságunk tagjai közül ki lóháton, ki *«feredze»* ruha-batyuval a hátán, ki meg egy szál a Szamos zúgó habjai felett átfektetett fenyőtörzsön kelt át a vizen, a mely esoda, hogy el nem vitte valamelyiket. Visszafelé a hivatalos hármak ketteje már nem lovon, de a fenyőszálon lovagolt át (ló nélkül, önpárpán) a víz felett, a mely nem ismer tréfát s csak azelőtt pár héttel ragadt el egy gyermeke után beléugrott szerencsétlen anyát.

A remetének beállott metsző ott metszett és pingált betűt aztán vagy öt napig, állványon, létrán, kötélén fityegve és föld között. Elkopattott vagy száz vést az erős gránit sziklán, úgy hogy két sziklát csak olajos piros festéssel irhatott meg. De hát meglelt, az a fő, és pedig pompásan ragyognak a betűk, az egyedüli magyar nevek azon a vidéken.

Június 10-re tűztük ki a leleplezést mi, a kik az EKE (Erdélyi Kárpát-Egyesület) szarvát tartjuk, a mikorra a Vasvári vezérek a szomszédos völgyben tartott kirándulásukról szintén átjöhettek. A keresztanyai tisztre felkértük gróf Béli Ákosné szül. Bethlen grófnőt, a ki mind a két főszikla nevét viseli.

Gyönyörű vasárnap reggelre virradtunk, mikor indulnunk kellett június 9-ikén hajnalban. Öt órákor reggel a főispánék monostor-utcai palotája előtt állott a négy kocsi, a mely a 15 tagból álló társaságot a havasba röpiteni volt hivatva.

Báró Feilitzsch Arthúr, kir. főerdőigazgató, az EKE központi alelnöke, két tüzes szürkéje vezett. Gazdájuk kormányozta őket, ki mellett Béli Zsófia grófnő ült; mögöttük az EKE kolozsmezei osztály elnöke, Szádeczky Lajos, és titkára Gáman József. Utánok poroszalkák és poroztak a fiakkerek, egyikben gróf Béli Ákosné, másik leányával Emma grófnővel s Zeyk Alberttel; a másikkban báró Mannsberg, az EKE kolozsmezei osztályának buzgó alelnöke, nejevel és sógora a jeles ornithologus Chernel István, szintén nejevel (Köszegről); a harmadikkban gróf Béli Ákos főispán, Matskassy Pál és Csaba Zoltán.

Gyorsan tünk el mellettünk a kolosmonostori egykor híres apátság romjai, a szász-fenesi *«Leányvár»* tető; alig vethettünk egy pillantást II. Rákóczi György 1660-iki csataterére s eleste helyére, már is Gyaluban voltunk, s onnan egy-két ugrással bekapattunk a havas szádájába s az elindulástól számítva egy jó óra múlva a *«Hideg- és Meleg-Szamos»* összefolyásánál álló gőzfűrésztől udvarára fordultunk be. A bérkocsik egy fél óra múlva érkezvén csak, volt időnk megdézsmálni a telepen viruló remek rózsákat, melyeket műértő tündérűjjak egy percz alatt annyi szép bokréttá vártak, hogy a hány nő volt a társaságban, úgy, hogy mindenkit kész rózsabokrétával várhattunk, a mi a havasok közt nem várt meglepetés.

A fűrésztelen minden turista-társaságot terített asztal szokta várni hideg ételekkel s friss Dréher-féle sürel. A második reggeli most sem maradt el. Újult erővel indultunk neki a Hideg-Szamos völgyében vezető magurai útnak, a melyet akárhányszor jár is meg valaki, mindig újabb-újabb gyönyörűséget talál benne. Minden fordulónál más-más kép, remek panorámák, szelid völgyhálások, fantasztikus hegyalakok változtatják egymást. A Szamos medrére, mely alattunk néhol nagy mélységben morajlik, most tele van a havastetőkről lecsatott fenyűfátörzsökkel, u. n. *«rönk»*-ökkel, melyekből a fűrészgár évenként 50—60,000-ot hasogat fel szép, sima deszkákká. Az útfélen csipkerózsák nyílnak, a vizenyős helyeken egész erdő nefeletts kacsingat ránk sötétlők szemeivel. A legsötétebb Afrika emlékeztető fekete ábrázatait látásán nagy volt a mi szívünk ő gyönyörűsége, még lovaink is vigabban hegyezték füleiket (hisz fővezetőnk is két fru-frus mokánylónak a fülibe kapokréta közlő találgatják, hogy melyik szebb: a szelid-rózsá, vagy a csipke-rózsá).

Egyszerre a Szamos elkanyarodik előlünk, s előttünk áll egy magas hegyoldal; legtejtéjén egy faházikó tűnik föl a reggeli nap fényében, zöld lombok alatt. Kétféle gondolatokat ábrázol: beállni oláhok s ott tölténi egy nyarat, távol a világ zajától, az emberektől. Telre azonban befagyva a költészet, ha ott kellene a hőtengerben egy helyen ülvé mamaligázni hat hónapig. A szomszéd ház egy negyedóránnyira van tőle, s így van elhintve a falu két-három órányi távolagságra a hegytetőkön s oldalakon: előttünk *«Magura és Marisel»*, balra *«Hideghavas»*.

Nem sokára nagyot kanyarodik a Szamos zúgolódó árja s mellette az út is a háttérben egy hatalmas sziklabástya nyulakodik merészen az égnek a zöld lombok közül. Utunk jobb felén egy sziklapon hatalmas piros betűk hirdetik s egy nyíl hegye mutatja, hogy az ott a *«Bethlen-szikla»*. A szikla aljában egy magas fára szögezett tábla még azt is hirdeti, hogy *«Bethlen-András-szikla»* (magát a sziklát megjelölni lehetetlen volt; embermagasságnyi betűk sem látszanának az útra le).

Fél óra múlva a reketői vadászak udvarára fordul be könnyű kocsink. A bérkocsik egy órát késnek, mert egy hiden utjukat állja egy lefordult oláh fás-szeker s egy hágón egyik fogat istrángja elszakadván, neki hátráltak a Szamosnak, úgy, hogy a kocsióbl kiugrálva s részint esve menekültek meg a nagyobb bajtól. Mi, az előfutárok, addig kipakoltuk az eleséget s terített asztallal vártunk kalandos utitársainkat.

Tizenegy órákor lóra ülve, neki vágunk az *«Andrássy-havasoknak»*, a hölgyek sem rettenve meg a kényelmetlen fanyergektől, melyeket plaidekkel borítottunk be, s nem a meredek hegyektől, melyeken át a nagy emlékü gróf Andrássy Gyula egykori kedves havasi uradalmát elrendők voltunk.

A vadregényes *«Nyegrucza»* völgyében, sötét fenyvesek között, mely szakadékok felett vezet a gyalogsvény. Alatta egy hegyi patak esőrtét a Szamos völgyébe alá, a mely a hegytetőkön vágott oláh hasábokat usztatja alá a vízforgókban meggyújtott hó- és esővízek segélyével. A hegyoldalon számocza-szemek pirosan a kinalgatják zamatos gyümölcsüket; alatt óriási ördögorda erdők s közbe sötétlők nefelets ligetek tartják a képet. Lovaink ugyancsak izsáznak a meredek kapaskodón, a kényelmetlen nyergeken kecsesen inganak védenzeink karosú termetei; de a szebbnél szebb tájképek bátoraságot és kitartást öntenek a kisse társaságban amazoni szívecskébe. Egy-egy hús forrásnál leszállunk és pihenőt tartunk, gyönyörködve az

átellenből átragyogó magurai tető épülő villatelepeiben, a topánfalvi hegyekben s a közel-távolban kékli hegytömegekben és még itt-ott havas csúcsokban.

Észre sem veszszük, oly hamar fent vagyunk a *«Dobrin»* tetjén, a hol egy szelid hajlásban fenyű erdő más ölen ott rejtőzik (mint egy szerelmes pár, elvonulva a világ kandi szemei elől) egy néhány svájci szabású épület, köztük az Andrássyok vadászalaka, melynek egyszerű berendezését, termet, b. e. külügyminiszterünk egykori dolgozó szobáját kegyelettel nézegettük meg.

A fenyves parkban leheveredve, ismét csak lakmározáshoz látunk, (mert a turista mindig éhes és *«ihos»*). A *«rablópecsenye»* süstörgött a nyáron; de még alig volt *«fél-angolos»*, mikor elköltöttük, intvén a 4 óra — indulóra! A lovas karavánt *«saját külön»* amateur fényképészünk, Chernel István, még egyszer *«le-pillanatnyi-fényképet»*, a mint a Dobrinból elkiindulánk. De nem soká tartott a huszár-élet, a meredek lejtőkön leereszkedésnél bakaságra degradáltunk magunkat, hogy úgy ne járjunk, mint egy másnap ott járt turista-társunk, a kinek nyerge szakadván, lova nyakán legurulván, karja ficamodék, s mint *«sebesült turista»* irta be nevét a reketői emlékkönyvbe.

Reketőn, a kolozsvári turisták Mekkájában, vig muzsikaszó fogadott. Megérkeztek a Vasvári kör kirándulásáról gyalui zene mű-művészeink, egy feltűnő darabokból. A legsötétebb Afrika emlékeztető fekete ábrázatait látásán nagy volt a mi szívünk ő gyönyörűsége, még lovaink is vigabban hegyezték füleiket (hisz fővezetőnk is két fru-frus mokánylónak a fülibe kapokréta közlő találgatják, hogy melyik szebb: a szelid-rózsá, vagy a csipke-rózsá).

Társaságunk megszaporodott az Erdélyi Kárpát Egyesület gyalui képviselőiségének tagjaival. Ferencz Gyula, kincstári erdész, ottani elnökünk már Gyalunál csatlakozott, most meg itt várt már Reketőn a gyalui osztály ügybuzgó titkára Kántor József havasi körjegyző, és Nemes Károly kir. főerdész, a ki nem régiben az erdőőrökkel 14-ek magával valóságos csatát vívott a skerisorai oláhokkal, a kik mintegy 200-an éjjel megtámadták őket, minden oldalról elállva az erdei utat, úgy, hogy csatározásra került a dolog, mi közben két erdővédőt fejszével megsebesítettek, s ezek a támadók közül kettőt lelőttek s egy-néhányat megsebesítettek; de menekülni csak úgy tudtak, hogy lovaikat elbocsátották s az oláhok azt hívné a lódobogásra, hogy azokon a völgy felé menekültek, a lovak után rohantak, mi alatt ezek egérsüt nyerve, az erdők között lappangva elmenekültek. Jellemző a támadó oláhok felelete ama felszólításra, hogy mit akarnak: *«A bocsorunkat akarjuk megkenni a hája-tokkal; úgy fogtok járni, mint Funtinellinél (a hol Vasvári Pált és csapatát felkoneztolták) a kutya magyarak!»* — A vizsgálatnál kiderült, hogy egy hírhedt oláh izgató megbízottja sokáig közöttük tartózkodott s az izgatta fel őket. Most katonaság és esendőrség tartja megszállva a falut.

De térjünk vissza Reketőre, éjjeli tanyánkra, a hol vig zeneszó, pohárköszöntések, ének és tűzijáték fűszerezte a tündér-regékbe illő szép éjszakát. Hajnal hasadtával szerenádbeszétek, a Rekető kristálytiszta hideg vize felelőtt mindenkit, a kocsiok és háts lovak felnyergelve készen állottak s 9 órákor indultunk a Hideg-Szamos felső völgyzorosai felé. Virágos rétek mellett vezetett útunk; jobbra a Magurára meredek kapaskodók az erdei út; a Hideg-Szamos völgye mindinkább összeszorult, hóféhér, fodros hullámai sziklákon törnek össze. Majd egy magasra szökő sziklapiramis állja el az útját, melyet megkerülve, mely essével zúg-búg tovább. Ez itt a *«Béli-szikla»* a nevét jelző mély vésésű pirosra festett betűket zöld ágak fedik le még egyelőre. Nem messzire feljebb egy fehér sziklafal emelkedik, melynek egyik tetejéről zöld ágak nyulakodnak fel. Br. Feilitzsch Arthúr elmondja e sziklakeresztelés történetét, az adott jelle hull a zöld lepel (a háta megett) és kitartást öntenek a kisse társaságban amazoni szívecskébe. Egy-egy hús forrásnál leszállunk és pihenőt tartunk, gyönyörködve az

zolt Funtinellinél s mutatta meg a Vasvári elesési helyét). Előttünk a *«Somkerek-szikla»* név hatalmas piros betűkkel. — Pár száz lépésnyire feljebb van a faisztató (barbár magyarsággal u. n. *«szörny»*), melyen a telen levágtott *«rönk»*-öket a tavaszi nagy víz-állásor erős-kötésű gerenda vályában leusztatják a Szamos medrébe s onnan alább a gőzfűrészt-telepre.

Ennek megtekintése után visszatértünk a Béli-sziklához, a melynek magas talapzatáról br. Feilitzsch tartotta szellemes leleplező beszédét, a mire a kolozsmezei osztály nevében Szádeczky L. válaszolt, hangsúlyozván a turisztaság magasabb eszményi és hazafias feladatait, itt az állameszme részére meg meghódítandó területen. Közben megérkeztek a Vasvári-kör kirándulásáról csatlakozók is Szabó Samu tanár elnök és Csűrös József titkár vezetése alatt s együtt énekeltek a Szózatot és Himnusz. Végül a fenyves árnyában mohos kőveken elkötött villás-reggeli után, a keresztanya gr. Béli Ákosné jelképpel is megkeresztelte a sziklát e szép szavakkal: *«A mig e szikla áll, éljen a magyar, s a mint e szikla összetörik e pohár, úgy törjön össze minden törekvés, a mely a magyar hazá ellen irányul.»* S ezzel borral töltött poharat földobta a szikla falához, melyen az izzé-porrá zúzott össze, meg egynehány utána röpitett pohár-bombával együtt.

Még egy jelenet volt hátra: a társaság elhelyezkedett a szikla magas talapzatán s az EKE ügybuzgó és jeles fényképésze, Dunky Kálmán egy fölvétel rögtönzött róla, a mely a szikla megjelölt lapját s annak talapzatán és szakadékaival felett az ünneplő, kedélyes kirándulókat tünteti fel.

A keresztelő lakomát ismét a reketői vadászakban tartottuk, olyan fesztelen kedélyességgel, mire városi ember csak a szabad természet ölen képes. Csak egy gondolat hatott nyomasztól kedélyünkre az, hogy minden örömnök, boldogságunk vége szakad egyszer.

A mi kirándulásunk is vége felé járt. A Vasváriak indultak a Dobrin felé, mi pedig Kolozsvárra vissza, túlharsogva vég nótákkal a Szamos zúgását. Némienemű kalandos epizódok (rúd-törés, kocicsérlet) után estére Kolozsvárra érve, mindenki örömmel gondolt vissza a két napos kedves kirándulásra, s a havasok kedélyvidéki, lélek-üdítő világára, hol *«szébb a patak, zengőbbek a dalok»* s mindenki azzal vigasztalta magát, hogy a viszontlátásra!

— ys.

A BUDDHA-VALLÁS RÓL.

I.

A Buddha-katé.

Buddha tanairól egyre többet-többet kezdenek beszélni Európában. Ez a materializmus egyik ellenhatása. A realisták, materialisták tanáiban annyi a sivárság, a földhöz ragadság, hogy az emberi szellem már eszmőrt kapott tőle és kapkod valami megmentő eszköz után. Ilyen megmentő eszközül tekintik a buddhizmust is, mely immár nagyobb hódítást tett Európában, mint képzelnék. Különösen Franciaországban terjedt el nagyon: tehát ott, a hol a materialisztikus eszmék életben és irodalomban, különösen pedig irodalomban már a szertelenségig terjedtek. Ott már tizezrekre (állítólag 40 ezerre) megy a buddhistaik száma. Vannak lapok a buddhizmus terjesztésére, vannak összejegyzések, a melyeken a buddhizmusról tartanak előadásokat, van már egész írói nemzedék, mely az úgy nevezett okkultizmus (eltitkolás), miszticizmus (titokzatosság) szolgálatába állt, s ezek közt egy igen tehetséges drámaíró is: Maeterlinck.

De nemcsak Franciaországban, hanem Európában minden nagyobb fővárosában vannak a Buddha-vallásnak terjesztői; van Londonban és Berlinben, Madridban és Rómában, Liszabonban és Bécsben, stb.; csak Budapestben, Magyarországon nem volt még eddig, de úgy látszik, itt is megkezdődik, legalább erre mutat egy könyvnek a megjelenése, melynek címe: *«Buddhista káté»*, bevezetési Gótamó Buddha tanához. A délvidéki buddhisták szent íratát után az európaik használatára összeállította és jegyzetekkel ellátta Szubhádra Bhikshu.

Az emberek török rajta fejüket, hogy miért hódít annyira a buddhizmus, s a legjobb felelet, a mit erre a kérdésre adhatnak az, hogy azért, mert a buddhizmusnak nincsenek az emberi természetét szigorúan korlátozó hitelvei, az egész tan igen eszményi jellegű, az által ellen-súlyaképp jelentkezik a tényekre alapított filozófiának s végül az, hogy e tan a legnagyobb titokzatosságot a legkevésbé hittal egyesíti. Fő-fő titka a *nirvána*.

De micsoda voltaképpen ez a sokat emlegetett *nirvána*? Ez olyan fogas kérdés, hogy erre határozott, világos feleletet ez a most megjelent káté sem ad. Sokan foglalkoztak már e kérdéssel európai tudósok is, de pontos meghatározásában az akadályozta őket, hogy a buddhistaik szerint is a lélek (természetesen nem a mi fogalmunk szerinti lélek) örökké való. Maga Buddha a nirvánát szintén nem határozta meg; némelek úgy vélekednek, hogy ő a lelket átmeneti jelenségnek tartotta, mint a milyen átmeneti jelensége a fény a gyertyának. Ime mit mond a káté a nirvánáról: *«A kedély és szellem azon állapot, melyben minden élet-akarát, minden törekvés a lét és élvezet után, s ezzel minden szenvedély, minden kívánság, minden félelem, minden rosszakarát és minden fájdalom kialsad. Ez a tökéletes benső béke állapota, az elért megváltás rendíthetetlen bizonyosságának kíséretében; olyan állapot, melyet sosem képes leírni és melyet a világi érzelmek képzelmébe használni igyekeznek maga előtt lefesteni. Csak a ki önmagán tapasztalta, az tudja, mi a nirvána.»* Ez talán igen is mély, de igen is homályos, talán igen is böles, de bizonyos, hogy nem egészen érthető.

Egy másik buddhista tan pedig így szól: *«Ne hidd, ha valaki arra tanít, hogy a nirvána a megsemmisülés; a ki ezt állítja, az hazudik. Ha pedig valaki azt tanítja, hogy a nirvána az élet, annak azt feleld, hogy téved; az nem ismeri a nirvánát, nem tudja, mi a világosság gyertya nélkül, nem tudja, mi a boldogság az idő és lét határain kívül.»* Profétai hang, de naiv magyarázat, mert még mindig ott kísért a kérdés, hogy mi hát voltaképpen *nirvána*?

A buddhisták úgy is jellemzik a nirvánát, mint a *«semmi»*, a lét és személyiség elenyészését; de úgy is, mint a léleknek az örök boldogságban való jelenlétét. Számi könyvekben például így van a nirvána meghatározva: *«a boldogság fényes diadalma a halhatatlan nirvána.»*

De nehéz a dologban eligazodni, különösen azért, mert Szidhátó (Buddha) halála után tömérdek felekezet támadt, melyek közül mindegyik másképpen magyarázza a nirvánát, a mi egyuttal azt is bizonyítja, hogy tehát a buddhisták maguk sem tudják voltaképpen, mi az.

Európai tudósok is próbálkoztak a dolog mélyére nézni. Ajusa madridi tanár szerint kiinduló pont az a fölfogás kell venni, mely szerint a nirvána a teljes megsemmisülést jelképezi és maga a *nirvána* szó is (*nir-va*) a fénynek szél által való elfűvése) ez a fölfogás támogatja. Arnold Edwin angol költő azonban a ceyloni buddhistaiknál tett látogatása leírásában azt állítja, hogy a nirvánát inkább az érzéki élet határain túl eső *létnek* kell tartani, s hogy az csakugyan az a valódi megnyugvás és béke, mely felül áll minden értelem megfoghatóságán.

Úgy látszik ezekből, hogy a népies buddhizmus mellett, melyet a most megjelent káté ismert, a tannak vallás-filozófiai rendszere, vagyis egy titkos buddhizmus is keletkezett, melyről a köznépek fogalma sincs. Mert hiába jelenti ki a káté, hogy a buddhizmusban nincs *hit*; a nirvána, a tan magya, semmi sem kevésbé, mint épen valami sajátos hit. S így a buddhizmus is vallás.

A nirvánát kivéve, a buddhizmus tételei olyanok, hogy azokat mindenki bátran aláírhatja: erkölcs-észleleti tanácsok és szabályok, melyeket minden vallásrendszerben feltalálunk. Tetszős benne, hogy magát a Buddhát nem tartja istennek, szentnek; a szigorú önmegtartóztatást elveti; tantételei egyszerűek, világosak, emberségesek, — kivéve talán az élet-akarat, az élet-fentartási ösztön elvetésének tanát. Ezt ugyan azzal magyarázza, hogy: *«születés: szenvedés; az aggkor: szenvedés; a betegsége: szenvedés; a halál: szenvedés; szereteteinkből elszakítva lenni: szenvedés; nem szeretetekkel egyesítve lenni: szenvedés; a mire vágyunk, azt el nem érni: szenvedés.»* Tehát *«a*

szenvedés megszüntetésének magasztos igazsága a következő: az élet-akaratnak, a lét és élvezet után való törekvésnek teljes megsemmisítése. Ez azonban oly képtelen eszményiség, melynek elérését maga a természet akadályozza meg, — s legfőkébb úgy képzelhető, hogy törekedünk ez eszmény elérésére, mert ha tudjuk is, úgy soha el nem érjük, de ha egy-egy lépést teszünk is feléje, az is hasznos.

A kátéban felsorolt buddhaista tanok fogadalmi, melyeket minden vallásfelekezet és minden moralista bátran elfogadhat, a következők:

1. Semminemű élő lényt meg nem ölök, vagy meg nem sétek.
2. Semmit, a mi nem tulajdonom, vagy nekem önként nem adatik, el nem veszek.
3. Teljes szűzességben élek.*
4. Mindig igazat beszélek, senkinek nem hazudom, senkit meg nem csalog, nem rágalmozok.
5. Semmi részegítő italt nem iszom.
6. Csak megszabott időben eszem.
7. Tücsöktől, világi dalok éneklésétől, nyilvánosságú játékok és hangversenyek látogatásától, valamint mindenemű és valamennyi világi szórakozástól megtartóztatom magamat.
8. A hiúságról lemondok és mindenféle ékszernek, illatos vizeknek, illatos olajoknak s kenőcsöknek használatával föl hagyok.
9. A puha ágy használatát elkerülöm és kemény, alacsony fekvőhelyen alszom.
10. Mindenkör önkéntes szegénységben élek.

Ezeket és hasonlókat találhatunk a mőzesi tizparancsolatban, a krisztusi tanokban és a Koránban is.

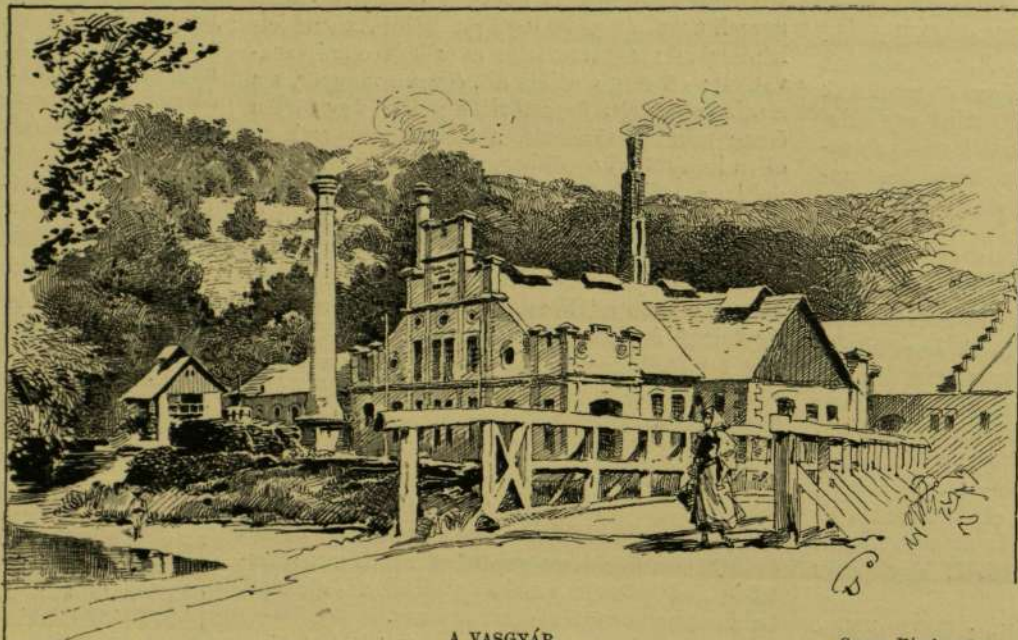
Az úgynevezett „tiz bilincs”-ben sincs semmi olyan, a mit el ne fogadhatnánk. A „lerázandó tiz bilincs” a következő:

1. Az a balhít, mintha az Én, az egyéniség, vagy a lélek halhatatlan volna.
2. Az abban való kételkedés, hogy van erkölcsi világrend és út a megváltásra.
3. Az a babona, hogy külső vallásos cselekvések, imák, áldozatok, szentbeszédok hallgatása, ereklyék tisztelgetése, búcsúk s egyéb szokások és szertartások megváltásra vezetnek.
4. Az érzéki szenvedélyek és vágyak.
5. Gyűlölet, rosszakarat a társalányok iránt.
6. A földi élet szeretete.
7. Vágyakozás jövő élet után az égben, vagy paradicsomban.
8. Bűszkeség.
9. Értelmi főnhéjázás.
10. Tudatlanság (avidsza).

Igen megnyerő az a tan, mely azt mondja, hogy nemcsak a buddhaizmus hívei érthetik el a megváltást, mert „Buddha az erkölcsi világrend, az örök igazság egyetemes uralmát hirdette, ez pedig nem kérdi: ki mit hisz, vagy nem hisz. A cselekedet, a benső érzelem és a jó, vagy rosszakarat az, a min a dolog megfordul.” Ez a türelmességnek és felebaráti szeretetnek igen szép kijelentése.

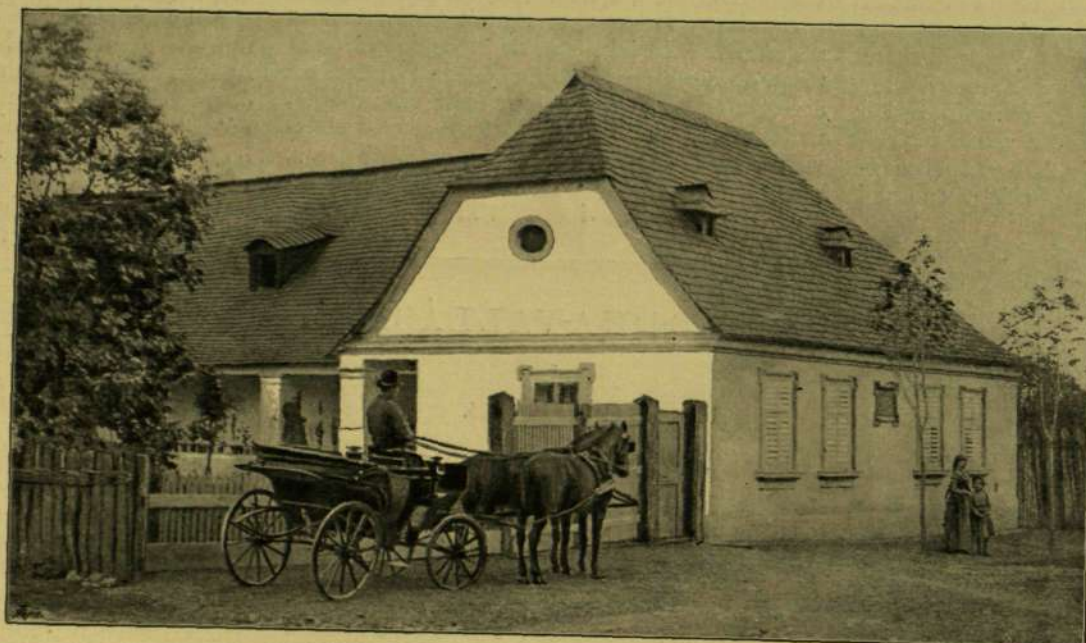
A kereszténységnek a másvilági életéről, az üdvözülésről, elkárhozásról és feltámadásról szóló tanához hasonló szinten van a buddhaizmusban; de a feltámadás helyett az újra-szüle-

tés alakjában, úgy, hogy „ha érdemeink számosságak, akkor magasabb rendű lény, azaz ember képében, kedvező körülmények között fogunk újra születni; de ha súlyos hibákkal terheltük magunkat, akkor szükségszerű következmény, hogy alsóbbrendű alakban és szenvedéssel, meg fájdalommal elhalmozva születünk újra”. Ennek kapcsán azt tanítja Buddha, hogy ha valaki minden jóra valóssága mellett is szenvedések közt él a földön, annak az az oka, mert hajdani, a világon már egyszer megfordult lényé gonosz életet élt és rászolgált jelenlegi szenvedéseire. Arra természetesen nem emlékezhetik az ember, hogy már egyszer valamely alakban élt, mert: „Az aggok, kiknek agyveleje elgyengül, nem felelik-e el gyakran élményeik nagy részét már a halál előtt? Hogyan maradhatna

A VASGYÁR.

Cserna Károly rajza.

URADALMI HÁZ, MELYEEN SÁROSY GYULA SZÜLETETT.

Paradicsor Lajos fényképe.

BOROS-SEBESI KÉPEK.

meg tehát az emlékezet, midőn az agyvelő a halállal teljesen felbomlik és az újjászületésben helyébe egy teljesen új kerül? Ez azonban okadatolásként kissé gyenge és naiv.

Van valami a szociálistákból is a buddhaizmusban, midőn arra a kérdésre, hogy van-e tökéletes, vagy föltétlen gonoszság? azt feleli, hogy „nincs; minden földi dolog viszonylagos, minden nagyság csak arányszerű, még az erkölcsi jó és rossz is.”

Ezek nagyjában Buddha tanának alapvonásai. Könyvről, szeret, a mulandóság felismerése, s az ebben való megnyugvás: körülbelül ezekre van alapítva a tan.

A hindu műveltség körülbelül Kr. e. 1500 évvel kezdődött, s régebben lényegesen más volt a hindu vallás. Az ó-bramán vallás elismeri Bráma szellemét, s hitt ezenkívül egy egész Olimpusra való fantasztikus istenben és a lélek-vándorlásban. A szabadelvű védákkal ellentétben, a bramán-korszak erkölcsi szabályai túl-

ságosan szigorúak és kegyetlenek voltak; a papok a legkisebb kihágásért kegyetlen büntetéseket szabtak ki. Ebből a keserves állapothoz valahogy ki kellett gázolni, s meg is jelent India megváltójaként Sziddhártó Gótámó.

Ennek élete, szemléldősei méltán foglalkoztatják nemcsak a moralistákat, filozófusokat, hanem a költőket is. Arnold Edvin angol költő például egy nagy, 18 énekes epikus költeményben („Ázsia világossága” 1879) dolgozta fel ezt a tárgyat, s művének oly nagy hatása volt (egy év alatt 26 kiadást ért), hogy az amerikai teológusok veszélyesnek tartották egyházukra nézve a buddhaista hőskölteményt, sőt egy amerikai pap egy egész kötetnyi mérges kritikát írt Arnold ellen. Pedig a felindult papnak csak abban az egyben volt igaza, hogy még idáig senki sem adta elő oly szépen Buddha tanait, mint Arnold Edvin; különben pedig az anathemat. Arnold meg nem érdemelte, mert ő buzgó híve az anglikán egyháznak.

Természetes, hogy a buddhaizmus Indiában sem maradt meg eredeti egyszerűségében; képtelen legendákat fűztek hozzá, de különösen eltorzítva hozták be Európába.

Erről majd a következő cikkben szólnunk. Sz. E.

EGYVELEG.

* A méheket akarja. egy Tlynac nevű angol sürgöny-szállítókat használni a postagalambok helyett. De a tervet nem helyeslik, mert a méhek kevés terhet bírnak, igen sok ellensége van s 12 kilométer távolságon túl már nehezen találja meg rendes otthonát.

* Új író-gép. Közélebb Amerikában egy új író-gépet találtak föl. A gépet „dactilograf”-nak nevezik s a maga nemében eddig a legtekélyesebbnek állítják. Az első e nemű gépet, a „Remington”-t szintén Amerikában találták föl 1873-ban Soles és Glidden nevű technikusok. Azóta még tíz más ilyen gépet szerkesztettek, melyek többé-kevésbé különböznek a többé-kevésbé tökéletesek. A dactilograf főleg abban különbözik más író-gépektől, hogy ebben a leggyakrabban előforduló betűk vannak előre, tehát legközelebb ahhoz, a ki a gépen működik.

Ezzel az egyetlen módosítással azt érték el a föltalálók, hogy sokkal gyorsabban s tehát sokkal rövidebb idő alatt képesek valamit leírni, mint más efféle géppel.

* A legnagyobb vendégfogadó a világon Chicagóban van. Most építették a világiállítás alkalmából, egy egész háztömböt egyesítve a célra. Az óriás épületben 6400 vendégszoba van.

* Franciaországban a 16-ik és 17-ik században vagyonbukott emberek csakis zöld színű kalapot vagy főveget viseltek. Ha ezen rendelet most is fennállna — mondja egy párisi napilap — az utcai valóságos saláta-ágyhoz hasonlítanának.

* Mi történik egy percz alatt. A föld egy percz alatt 13 angol mérföldet tesz meg különféle fordulatokban. Egy napsugár 11.600.000 mérföldet halad egy percz alatt, míg a földet eléri. Egy percz alatt 80 gyermek születik a világon s körülbelül ennyi ember szokott meghalni. A gyorsvonat egy mérföldet halad egy percz alatt, a lóvonatu vasut 200 métert, az ügető ló 836 lépést és az ember 112 rendes lépést.

NAGY IMRE.

1849—1893.

A magyar színészetet ismét súlyos és váratlan veszteség érte. A nemzeti színház első drámai művésze, a ki huszonhárom év óta itt fejlődött, mindig ugyanazon közönség szeme előtt, az ifjabb színészi gárdának kiemelkedő alakja, hiányzik már e gárdából, mely egymás után veszítette el Halmit, Benedek Lajost, mielőtt még kimeríthették volna erejük gazdaságát. Most követte őket Nagy Imre, a tragikái hősök személyesítője. Halálával is egy megrázó tragédiát pécsettelt meg. Nem jött érte a halál, maga szökött. Nemcsak a művészetet ért veszteség fájdalommal fogadta halálát mindenki, hanem megrendülve egy gyászos katasztrófától.

Élete nem volt változatos, külsőségében egészen zajtalanul folyt. A művészetnek, a színpadnak élt. Nemes becsúgygyal játszott szerepeit, s a nemzeti színház drámai játékrendje egészen összeforrt az ő művészetével, mely nem volt rendkívüli, nem is gyors a kibontakozásban és fejlődésben, de erőteljes, öntudatos és rokon-szenves. A drámák fő alakjai, Shakespeare klasszikus hősei, a modern dráma emberei, egymás után váltak az ő alkotásaivá. Bánkban, Hamlet, Othello, Coriolán, Essex gróf nemes és szenvedélyes pathosza ékesen és hűvel hangzott ajkairól. És meghalt — mint Romeo!

Még csak 44 éves volt, a legszebb idő. A művészetben pedig az alkotás legtermékenyebb korszaka. Budapest született 1849-ben, itt nőtt fel, és csak kevés rész jutott neki abból a hányatásból, mely a színészi pályára kezdetén csaknem mindenkinek osztályrésze. A színésztér felbeszakította tanulmányait, s egy vidéki színtársulathoz szegődött, hol mint kardos kezdte a színészetet. De nem sokára haza jött, s a színész-iskolában tanult. Innen, 1870-ben egyenesen a nemzeti színházhoz szerződtek. Senki sem kételkedett művészi jövőjében. A színpadra, a drámai ábrázolásra úgyszólván rátermett. Deli szép ifjú volt, imponáló alak, kifejező klasszikus arc, tiszta, érzékeny hang, mely tudott lágy lenni és viharozni. Egressy óta Coriolán, Bánkban nem beszélt így szóló hangon. Természetében komoly, tanulmányterető, és mély érzésű. A színpadon kívül a költészet és művészetek foglalták el. Előszóval festett és mint festő is több volt a műkedvelőnél. A fiatal színész szerepköre egyre növekedett, s ő maga nagy ambícióval tanulta be a legnehezebb tragédiák fő szerepeit. A közönség nagy érdeklődéssel kísérte fejlődését a rokonszenves színésznek, ki a mint a színpadra lépett, annyi sok látszó fordulat felé.

Mellőztetéssel nem kellett küzdenie; kecsérőre oka nem lehetett. Az életből sok örömet meríthetett, anyagi gondok ellen sem kellett szembe szállani. A családi élet egész boldogsága is föltárlt előtte. A legmélyebb vonalomból vezette oltárhoz Benza Idát, a nagyírú operai énekesnőt 1873-ban. A családi boldogságot 1880-ban a halál szakította szét. Ugy tetszik, hogy e csapás nemcsak a férjet sujtotta, hanem a művészt is. Fejlődése lassabbá lett. Sokat tanult, sokat játszott, de az emelkedés nem volt szembetűnő.

Három évvel ezelőtt a színész-iskola tanára lett, négy év óta a nemzeti színház rendezője. Nagy Imre mindig komoly ember volt. A társaságot szerette, maga is vigadott, hanem természete zárkózott maradt. Idealizmusa nagy volt, a melankholiára pedig erős a hajlama. Csaknem úgy tűnik föl, hogy a festéssel azért foglalkozott oly előszeretettel, hogy elfoglalhassa magát egy szoba magányában. Az utcán lecsúszott fűvel járt, és sokszor észre sem vette a köszönőket, pedig nagyon sokan ismerték.

A télen a budavári színház egyik előadásán beteg lett, akkor súlyos ideggyógykezelést kapott, melyből sokáig tartott a javulás. De most már egészen helyreállt. A nyár egy

Kormata Ferencz fényképe.

NAGY IMRE.

részt Gödöllőn töltötte, s onnan jött be szeptember 5-én is, hogy részt vegyen a „Kegyenc” próbáján, melyben más nap a főszerepet volt játszandó. Nem vett észre rajta senki valami feltűnőt. Délután ismét kiment Gödöllőre, esti 9 órakor azonban visszaérkezett és fölment a nemzeti színház épületében lévő lakására. Onnan többé nem jött le.

Végrehajtott egy megrázó tragédiát, melyben a szenvedélyes, lázongó szívé a kérelmetlen fátum. Ezzel a szívvel nem bírt megküzdeni. A színháznál jól tudták, hogy lángra gyúlt a színház egyik feltűnő szépségű művésznője iránt, de

NAGY IMRE MINT TIMÁR MIHÁLY AZ „ARANY EMBER”-BEN.

e vonzalom a tisztelet korlátai közt maradt. A művésznő, kinek férje van, oly tragédia előidézője, melyben ő maga ártatlan. Épen Nagy Imre legközelebbi ismerőseit rendítette meg legjobban, mikor ezt a szenvedélyt oly pusztító félelmességében mutatta meg a halál.

Mikor Nagy Imre e hó 5-ikén este fölment lakására, magához hívatta Eötvös Istvánt, a nemzeti színház műszaki hivatalnokát, az asztal mellé ültette és kínálta borral, a melyből maga is ivott. Majd leült íróasztala mellé és néhány levelet írt, szivarozva és közbe-közbe vidáman beszélgetve Eötvössel. Azután kivett egy kis szekrényéből régi összecsomagolt leveleket és bedobta a kályhába, a melyben már akkor is égett a tűz, a mikor Eötvös felment. A levelekre a melyeket ekkor írt, azt jegyezte meg: „Ezeket majd holnap kapod meg.” Eötvös már többször el akart bucsuzni tőle, de Nagy Imre egyre marasztalta. Kissé különösnek tűnt fel előtte, hogy másnapra néhány olyan fontos megbízatást adott számára, a melyet rendesen maga szokott végezni. Éjfél felé Nagy Imre egyre türelmetlenebbé lett, Eötvös pedig hinni kezdte, hogy bizonyára párba jár lesz holnap, azért bízta rá sürgős, bizalmas teendőit.

Tizenkét óra lehetett, a mikor Nagy Imre egyszerre csak azt mondta Eötvösnek: „Most siess Krajcsikhoz, keresd fel, akárhol van is, és hozd el magaddal. Itt van két levél az asztalomon, holnap az egyiket add át Kaffka Lászlónak, (miniszteri titkár, Nagy Imre jó ismerőse) a másikat vedd magadhoz, ez van ráirva: Neked, tudod már kié. Becsületre bízom, hogy kézbesíted.”

Eötvös nem tudta, mit jelentsen e szokatlan megbízás, de azért eltávozott. Nagy Imre inasa, Horvát Sándor bezárta az ajtót és azután lefeküdt. A szobába soha sem volt szabad belépnie, ha ura nem csöngött.

Krajcsik Ferencz országgyűlési képviselő, Nagy Imrénél legbizalmasabb barátja volt. Már aludt — hisz éjfél után volt — mikor Eötvös felzörgette barátja üzenetével. Krajcsikot meglepte a szokatlan időben való hívás, ezért azonnal el is ment Nagy Imre lakására.

Benyitottak a dolgozó-szobába, de az üres és sötét volt. Krajcsik bekialtott a szomszédos hálószobába, a melynek ajtaja tárva volt. — „Imre, hol vagy?” De válasz nem érkezett. Gyertyát gyújtottak és bementek a hálószobába. Ott fektűt Nagy Imre életelenül a tükör előtt és a gyertyák fénye még halványabb sárga színt vetett a szobára. Bal kezében a revolver, a melyből egy töltés már ki volt löve és a halántékából kifolyt vér jelezte, hogy a golyó áthatott az agyon.

A pisztolyt balkézzel sötételte, bal halántékába. Rögtön meg kellett hálnia. Egy üres kis üveg is hevert mellette, eziankál maradványával. A lövés előtt tehát még mérget is vett be.

Az asztalon egy papírlapon ez volt olvasható: „Ha lehet, ne boncoljanak fel. Innen, lakásomról temessenek el. Nagy Imre.” Egy zárt borítékra, a mely az asztalon hevert, s a melyben Eötvös tudtával egy női medaillon van, ez volt írva: „Szívemre tegyék.”

A késő éjjeli órában már sokan megtudták a gyászos esetet, a hírlapok másnapra már kimerítő tudósításokat közöltek, s a közönség legnagyobb megdöbbenéssel értesült a jeles művész megrendítő drámájáról.

Az öngyilkos művészek egy 15 esztendősen apátlan-ánnyán maradt, Nagy Ida, kivel csak kíméletesen tudatták apja halálát. A leány a Zirzen-féle nevelő intézetben növekedett. Anyagi helyzete kielégítő, mert anyjáról 12,000 forint maradt rá, s apja élete 8000 frtig volt biztosítva.

A boldogtalan művész végső kívánsága szerint a ravatalt nem a színház előcsarnokában, hanem a lakáson állították föl. A koszorúk özöne el nem fért rajta.

A szobában levő képek közt van egy Madonna is, melynek Várad Antal legközelebb színrekerülő „Rafael” drámájában kell szerepelni. E darabban Nagy Imre a Rafael

* Csak a buddhaista barátokra kötelező.

szerepét játszotta volna. A Madonna Rafael egyik festményének utánzata, de az arcz más; ez K. Hegyessi Mari asszony arczképét mutatja, kinek a drámában Fornarina szerepe jut. Rafael az ő Fornarinájára arczát festette e Madonnához, s Nagy Imre, mint rendező, szintén úgy intézkedett, hogy a dráma Fornarinájához hasonlítson a színpadi Madonna-kép.

KRIMIÁN MEGERDICS,

AZ ÖRMÉNYEK FŐPAPJA.

Az Ararat-hegy lábainál fekvő ecsmiádzini kolostor patriarchái székét elfoglalni készülő *Krimián Megerdics* (egyházi néven *I. Mackertich*) útutaztában a múlt héten pár napig Bécsben időzött és ez alkalommal fényes fogadtatásban részesült. A tiszteletre értekes ajándékokat magukkal vivő manchesteri kereskedőkön, párisi egyetemi hallgatókon, marseillei, londoni polgárokon, bukaresti, ruscsui, várnai örményeken, lipcei és müncheni diákokon kívül, fogadta a *szamosújvári* örmény eredetű honfitársak üdvözlését is. E küldöttség vezetője, Bárány Lukács lelkes, az örmény egyházfőhöz tartott beszédében a többek között ezt mondá:

„Mi magyar örmények azért jöttünk hozzád, Arménia nagy fiához és költőjéhez, hogy neked hódoljunk és tudassuk veled, hogy a mig testvéreinket Örményországban minden oldalról elnyomják és üldözik, mig ők szenvednek és sohajtoznak: mi, magyar örmények, Szent István hatalmas koronájának védelme alatt elégedetten és boldogan élünk, élvezzük a szabadságot és az összes polgári jogokat. Forrón ohajtjuk, hogy vajha testvéreink Armeniában megtalálják ugyanazt a boldogságot, melyet mi Magyarországon élvezünk és kivívassák ugyanazokat a szabadságokat és jogokat.»

Erre a főpap a következőkben válaszolt:

„A ti megjelensétek, katolikus testvéreim, rendkívül megörvendeztetett és mélyen meghat. A mig 72 éves lettem, gyakran ohajtottam népemmel az örökökben osztozkodni, de fájdalom, mindig csak szomorúságot és szenvedést találtam. Ti vagytok, testvéreim, az első, a kik sok örmény nevében azt jelentitek: Mi helyetünkkel, sorunkkal meg vagyunk elégedve! Az Isten áldása legyen azon az országon, a melyben olyan boldognak érzitek magokat!»

Ezen alkalmisságok révén az alábbiakban közöljük Krimián Megerdics életrajzát. Született 1820-ban április 30-án Wanban Török-Örményországban, hol atyjának vászongyára volt, kire azért adták a «Krimián» melléknevet, mert a Krim-félszigettel állandó üzleti összeköttetés volt.

Megerdics alig volt 20 éves, mikor atyjának folytonos undiságokra megúszta. Két évvel később Perzsiába utazott, onnan Ecsmiádzinba, majd pedig Konstantinápolyba.

1854-ben hazament Wanba, hol időközben neje és leánya meghaltak. E csapások után nem sokára pappá lett és Vaszpurágán tartomány egyik nagy szerzetének zárdanagyja lett s mint ilyen, vallástani, bölcsészeti munkákat és lelkes költeményeket írt. 1856-ban iskolát és nyomdát alapított s «Árdziv Vaszpurágáni — Vaszpurágán sasa» czímmel lapot is adott ki. Két évvel később a konstantinápolyi patriarcha a musli plébániát adta neki, majd pedig IV. György katolikus püspökké szentelte. 1869-ben a török-örmények nemzeti zsinata patriarchává választotta Mackertichet, ki e minőségében aztán beutazta Európát s meglátogatta az európai udvarokat, hogy a fejedelmeket hitsorsosainak vigasztalan helyzetére figyelmeztessék tegye.

A berlini kongresszuson is fellépett a török-örmények érdekében azzal a gondolattal, hogy «Európa virágzó műveltségének a keresztény reform megtestesült győzelmé»-nek kell lennie. Emlékiratát be is nyújtotta a kongresszushoz, kijelentvén, hogy az ő szemei előtt nem politikai czélok lebegnek, hanem csak az a hő ohajtás, hogy az ó-kor fenmaradt keresztény népének; az örménynek élet- és vagyonbiztonság nyújtassék. És ámbár Krimián reményei nem valósultak meg kívánsága szerint, fellépéseért távoznia kellett Konstantinápolyból Jeruzsálembe annak

a férfunak, kit ma minden eddigi elődjénél jobban szeretnek az örmények s kit nemcsak ők, de még a törökök és a kurdok is «Hájríg»-nak (népének atya) neveznek. Ilyennek pedig azért nevezik, mert szeretetét Örményország más nemzeteire is ki tudja terjesztetni. Bizonyítja ezt az az eset, hogy midőn ezelőtt évekkel Török-Örményországban éhség uralkodott, ő Wanban volt, és ott egyformán gondoskodott, mind az örmény, mind a kurd és török inségesekről és egyenlő mértékben osztotta ki közöttük a gyűjtött pénzt és lisztet.

KRIMIÁN MEGERDICS, AZ ÖRMÉNYEK FŐPAPJA.

Krimián ma 73 éves. Az elhunyt Makariosz helyébe, a világon szétszórta élő örmény nem egyesültek egyhangúlag ültették őt Ecsmiádzin katolikus székébe, különösen azért, mert kötelességérzete, melyvel lelki fiairól gondoskodik, határt nem ismer.

A katolikus Bécsből Odessza felé, ünnepélyességek között ment haza, most az ecsmiádzini kolostorba utazik, hogy onnan intézze a nem egyesült örmények hitéletét és hirdesse azt, hogy a «keresztény reformnak megtestesült győzelmé» — Európa virágzó műveltsége!

Dr. GÖPSC LÁSZLÓ

A KÁRTYA.

A kártya — gondolják sokan — oly közönséges tárgy, a melyről nem is érdemes s alig lehet valami érdeket írni. Pedig a dolog másként van. A kártyát nemcsak úgy kell tekintenünk, mint igen veszedelmes játszóeszközt s a babona egyik nemének, a jóslásnak, a kártyavetésnek ma is terjesztőjét, hanem művelődéstörténelmi szempontból is érdekes az. Mi ez alkalommal nem kívánjuk azon társadalmi sebeke irányítani az olvasók figyelmét, a melyeket a kártyajáték út s nem is keresünk gyógyító írt azokra, hivatottabbaknak hagyva fenn a kérdés és részének tárgyalását és megvitatását. Az alább következőkben csupán művelődéstörténelmi szempontból a kártya eredetét, fejlődését, előállításának módjait, a kártyajátékot, erősebb kinövésait, az ezekkel szemben tett törvényes intézkedéseket s végre a kártyának jóslásra való használatát akarjuk röviden megismertetni, különös tekintettel a hazai állapotokra, s a magyar kártya gyáriparának a múlt év szeptemberében betelt 100 éves múltjára.

Ninos adat, mely a kártyák feltalálójáról, vagy keletkezése idejéről kellő tájékozást nyújtana.

A harmadik században Karthágóban élt *Cyprianus* püspök azt állítja, hogy Merkurius isten találta fel ezt a játszóeszközt, saját képmását tetetvén rá; egyszersmind megparancsolá, hogy a játék megkezdésekor ő róla mindig megemlékezzenek s iránta tiszteletet és hódolatukat kifejezzék. Ez abból állott, hogy a kártyát megcsókolják, vagy a kép tiszteletére egy kis borbort öntöttek ki a földre. A keresztények csak a képet változtatták meg s Merkurius és más pogány istenek helyett királyokat, alattvalókat, stb. rajzoltak a kártyákra.

Sokáig a francziákat tartották a kártyák feltalálóinak. Azonban azon általános elterjedt

nézet, hogy a kártyajátékot a szerencsétlen, elmebeteg VI-ik Károly király (1380—1422) szórakoztatására gondolták ki, alaptalannak bizonyult. Igaz, hogy ezen király kiadásai jegyzékében három csomag aranyozott, különféle színű, czimerekkel és jelvényekkel ékített kártyát is találtak felírva, de ez csak azt bizonyítja, hogy abban az időben a franczia udvarnál már használták a kártyát. Az, a ki a beteg Károlynak a kártyákat készítette és szórakozásra ajánlotta, *Gringonneur* Jaquemin volt, kinek kártyáiból a párisi könyvtárban még 17 darab van. Ezek alakjukra nézve hasonlítottak ugyan a mostani kártyákhoz, de azok mégis inkább kis festmények voltak, melyek ama kor ruházatának tanulmányozására igen értékes anyagot szolgáltathatnak.

Később úgy vélekedtek, hogy a kártyajáték Ázsiából származott át hozzánk. Némelyek azt állítják, hogy Indiában már ezer évnél régebben voltak játszókártyák és pedig úgy szövegetek, valamint kerek alakúak. Ezeket vagy vitorlavászonból, vagy fémházas kartonból készítették s legtöbbször művészen kifestették. Ezek a kártyák a «l'hombre»-hoz hasonló, úgy nevezett «Ghendgife»-játékhoz valók. Ez a játék részint nyolcz, részint tíz, Vishnu megtestesülését jelképező, egyenkint 12 kártyájú sorozatból áll. Mindegyiknek csak két képe van: a sah elefánton és a vezér paripán, vagy tigrisen ül; ellenben különféle színű számjegyes kártyája és nyolcz, illetve tíz megkülönböztető jegye van, úgy mint fenyőtoboz, kard, fej, tör, hal, teknősbéka, vadkan, zerge, ernyő.

A perzsák kártyái derekszőgűek, és a következő alakok láthatók rajtuk: király sárga, királyné veres, tánczos zöld, oroszán fekete és katoná arany sárga alapon, holdtölte, kard, rab-szolga, hárfa, nap, levél és vándor.

Ezeket a kártyákat alig tarthatjuk a mi kártyáink régi alakjainak, valamint nem lehetnek az európai kártyák az emberi és állati torzalkokkal bemázolt, igen nagy kínai kártyák utánzatai, melyeket már 1190-ban használtak.

A miatt, hogy Olaszországban a legrégibb kártyákat «naibis»-eknek nevezték, a mi arabul «kapitány»-t jelent, a kártyát arab találmánynak is tartották. De a Koránban meg van írva, hogy «azokat, a kik játszanak szeretnek, jelentsd fel; a játék igen nagy bűn, s bár ez a dolog tesz az embereknek, hasznuk is lehet belőle, mégis undok bűn»; továbbá mert Mohamed a képes ábrázolást a legszigorúbban megtiltotta, s minthogy arab kártyát s kártyajátékot mindeig ideig nem tudtak felfedezni: a *Cicognara*-tól eredő azon feltevés, hogy a kártyát az arabok a hetedik században hozták volna be Sziciliába és Spanyolországba, nem helyes.

Igy a kártyának keleti eredete nagyon kétséges; az ellenben állítható, hogy Olaszországban találták föl a 13. század végén. Ezt a föltevést igazolni látszik *Giovanni Morelli* (1393) krónikájában egyik hely, a mely Olaszországban a 14. században általános elterjedt kártyákra (naibi) vonatkozik. Ezen «naibi»-k alatt egyes lapok értendőek, melyek allegorikus, mythológiai, valamint kozmikus hatalmasságokat ábrázoltak. Ezek a képek a középkor nézete és felfogása szerint «az oktatás és szellemi közlekedés főeszközei voltak, mert ezek oly nyelven beszéltek, a melyet az is megértett, a ki olvasni nem tudott.» Ezek tehát úgy szórakoztatásra, mint hasznos ismeretek terjesztésére voltak szánva. Nem lehetetlen, hogy a leginkább gyermekek részére készített kártyákat, valamely élelmes és találékony ember, a gyermekek részére szánt képek kiegészítése mellett, a felnőttek számára is alkalmasakká, játékeszközökké változtatták.

Azt alig lehet eldönteni, hogy vajon az olaszok nemzeti játékaik közül a «tarok» vagy a «trappola» jött-e előbb létre. A tarokjáték a kártyalapok hátulsó oldalán pontokkal, pettyekkel, vonalakkal, vagy dülénydedekkel czífrázott, vagyis «tarotrozott» díszítéstől kapta a nevét. Ennek a játéknak, melynek a feltalálója egy pisai herceg, *Tibbia Francesco* volt, eredetileg sem bizonyos meghatározott jegye, vagyis «színe», sem számjegyes kártyája nem volt, hanem csak 1—21 tarokkártyája (úgy mint: szemfényvesztő, Junó, császár, császár, Jupiter, szerelmes, kocsi, igazság, remete, szerencse kereke, erő, akasztottak, halál, mérsékletesség, ördög, istenháza, csillagok, hold, nap, végítélet napja és a

világ) s a nem mindig számozott bohóc vagy «scia» (scusare=kímélni) járult hozzájuk.

Párisban 1875-ben egy árverés alkalmával ilyen, de nem teljes, 15. század vége felé művészen rézbe metszett tarok kártyacsomagért 17,000 frankot fizettek.

A tarok mellett az ósrégi venetiai trappola-kártyák (trappola-tör, kelepecze) említették. Ez alatt 30, később 40 kártyából álló játék értendő, a melyben négy szín: spada (kard), coppe (kehely), denari (pénzek) és bastoni (botok, vagy pálcák); továbbá három kép: király, lovag és felső, később királyné is, és végre hat szín- vagy számjegyes kártya, és pedig I, II, VII, VIII, IX és X. különböztetendő meg.

A középkornak minden lehető jelképező szeleme eme négy kártyaszínben a négy nagy társadalmi osztálynak jelképeit vélte megtalálni, és pedig a nemességet a kard, a papi osztályt a kehely, a polgárit a pénz, a szolgákat a pálcza jelképezte.

Angliában I. Eduárd királynak tulajdonítják a kártya meghonosítását.

Spanyolországban I. Károly 1387-ben eltiltotta a kártya- és kockajátékot, mi azt bizonyítja, hogy ott a kártyajátékot már I. Károly előtt ismerték. A spanyol kártyajátékból, a melynek «copas», «oros», «espados» és «bastos» jegyei egészen az olaszoknak utánzatai voltak, illetlen módon kihagyták a királynőket s ezek helyére a «sota» (alsó) lépett; de mert csak kilencz számjegyes kártya volt, a spanyol játék csupán 48 kártyából állott. A «l'hombre» (ember) név alatt ismeretes szellemes spanyol játék nem egyéb, mint az emberi élet allegóriája. Különös, de tény az, hogy a spanyol kártyákat hosszú időn át Franciaországban gyártották s nagyon gyakran franczia képek és jelvények voltak rajtuk.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Egy szultán arczképe az országos képtárban. Az országos képtár közelebb nagyon érdekes művel gazdagodott, II. Szolimán szultánnak a XV-ik század második negyedében egy velencei művész által festett arczképével. Sok a valószínűség, hogy *Tizian* műve, ki 1538-ban a mantuai herceg rendeltetére festette a szultán arczképét, egy érem és egy másik kép után. *Tizian* műve még 1627-ben megvolt Mantuában; Vasari pedig egy másod példányát 1550 körül az urbinói hercegnél látta. A szultán arczképben van ábrázolva, s az arcz egész merevsége és tartása mutatja, hogy nem elő alk, hanem érem után készült. A festmény mesteri kézzel vall, de még eldöntendő, hogy *Tizian*nak sajátkezű műve-e, vagy az ő műtermében készült példány.

A tettességről és részességről tana, az a jeles tudományi mű, melyet a tud. akadémia a Sztrókay-tudománnyal tüntetett ki, teljesen átdolgozott új kiadásban jelent meg a magyar tud. akadémia kiadásában. Szerzője *Wlassics* Gyula egyetemi tanár, ki az új kiadásba az első kiadás óta a téren fölmerült újabb elveket is fölvetve, úgy hogy most 711 oldalt tesz ki a kötet. A magyar büntető törvénykönyv a tettességről és részességről alig néhány paragrafusban intézkedik, *Wlassics* pedig egy nagy terjedelmű munkában fejtegeti ezt a fontos kérdést, a rá vonatkozó irodalom felhasználásával, bírálat alá véve az igazságszolgáltatást, sürgetve reformokat. A derék munka ára 6 ft.

Méhészeti emlékkönyv, a német, osztrák és magyar méhészeknek, Budapestben 1892-ben tartott vándorgyűlése és ezzel kapcsolatosan rendezett méhészeti kiállítás alkalmából szerkesztették *Kozsca* Tivadar és *Köcsi-Mayer* Gyula. A méhészeti tudnivalók egész tárháza a 254 lapot elfoglaló könyv. Közli a gyűlésen tartott felolvadásokat, ezen kívül sok tudnivalót, melyeknek a méhészt jó hasznát veheti. A gyűlés szereplőinek arczképe és számos ábra növeli a könyv tartalmát. Ára 1 ft 80 kr.

Beniczky-Bajza Lenke válogatott regényeinek gyűjteményes kiadásából a Singer és Wolfner könyvkereskedő czég a 21—22-ik füzetet bocsátja közre, melyek a «Hercegi Korona» című regény folytatását adják. Egy füzet ára 25 kr.

Az Erdészeti Lapok július-augusztusi kettős füzetének főbb czikkei: Szervezzük a magyar erdő-

szeti kiserletügyet, Vadas Jenő m. kir. erdő-akadémiai tanártól: A magyar tengermentő karszt-erdősítéskről, Molbóhán Ede, kir. erdőmestertől. Delejtől nélküli szögrakó, Márton Sándor, főerdészről. Hazai tenyésztési adatok külföldi fanemekről, közli: Divald Béla, erdőész. Az erdő Sziberiában, közli: Berendi Béla, erdőész. A füzethez van mellékelve az orsz. erdészeti egyesület által a Deák-alapítványból 40 db arannyal kitüntetett pályamunka: Az erdei vészről és ültetésről, néptanító, kőszegi előjárók és kisbirtokosok számára írta *Fekete* Lajos erdőtanácsos és akadémiai tanár.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A felvidéki magyar közművelődési-egyesületnek f. hó 12-én *Turóczenstarmartonban* tartandó közgyűlése, a jelentkezők számaról ítéltve, eseményes fog válni. Eddig 605 tag jelentkezett. Ott lesznek az összes felvidéki főispánok, valamennyi alispán és sok országgyűlési képviselő. A függetlenségi párt küldöttségileg képviselteti magát. Zólyomról 12-én reggel fél 8 órakor különvonat megy Stubnya-fürdőre, hol már az előbb megérkezettekkel együtt ismét különvonaton bemennek *Turóczenstarmartonba*. Az elnökséget gr. *Károlyi* Istvánnak kszölnek folajlnani.

A történelmi társulat e hó 7-ikén tartotta első ülését a nyári szünet után, *Mailáth* Béla elnöklete alatt. *Pettő* Béla főelővasta *Komáromy* András értekezését «Egy hamis pénzverő a XVI. században» czim alatt. Fejtette a XVI. században elharapozott hamis pénzverés okait s ismertetette az eme baj ellen hozott országgyűlési határozatokat s bemutatja egy ilyen hamis pénzverő kalandos életét is. Ez *Miklós* mester, szebeni ötvös volt. Hazakerkezve a külföldről, *Perényi* Gábor ugcsoai főispán házában faragta a követeket, de nyugtalan természetűe hol ide, hol oda vándorolt, míg életét végül pallos alatt fejezte be.

Színészek menedékháza. Az országos színészegyesület menedékhelyet kíván állítani oly színészek és színésznők számára, a kik tovább működni már nem képesek, de nyugdíjot arra, hogy abból magukat fenttarthassák, nem elegendő. Az intézetet, melyben anyagi gondok nélkül élhetnek, még lehetőleg ebben az évben akarják felépíteni valamely egészséges és ocsó vidéken, úgy, hogy a jövő évre már megnyitható volna.

Az intézetben közös háztartás lesz s mindenik tag kap egy-egy külön szobát, közös ebédlőt, társalgót, könyvtárat, kertet, stb., teljes ellátást, úgy mint: ételmezést, fűtést, világítást, takarítást, kiszolgálást. S mindezeket a tartásdíj nem mehet többre, mint a központ által levonatván, minden évnegyedben előre, egy összegben a menház főnökehez (igazgató-jához) küldetik. A nemes czél elérésére közadakozásra is számítanak, s az erre szánt kegyes adományok az orsz. színész-egyesülethez, Budapestre küldendőek.

MI UJSÁG?

* A nagy hadgyakorlatok. A Boros-Sebesen, s majd Kőszegen megtartandó hadgyakorlatokat Galiczia déli határán majdnem hasonló nagyságú csapatokkal tartandó hadgyakorlatok előzték meg. Míg Galicziában a főeslyt a lovasság együttes működésére fektetik, a mennyiben háború esetére az orosz sereg főerőjét: a lovasságot kellene szem előtt tartani, addig Kőszeg körül leginkább a sereg gyalogsága és tüzérsége fognak próbára tétetni. Mindkét helyen 120—150 ezer ember lesz összevonva, még pedig oly föltevéssel, hogy az ellenség sokkal nagyobb erővel intézi támadásait. Ez a föltevés a védelmet vezénylő tábornokok és vezérkari tiszteket kemény próbára teszi. *Galicziában* a Radymno lovasságát biztonyára megkerülte vagyis a derék seregtől elvághatta volna. A huszárság mindkét részről biztonsági és kémiai szolgálatát oly kitünően teljesítette, hogy a legfelsőbb hadúr és részbeni megelégedését több ízben kijelentette. A jelen volt külföldi katonai megbizottak nem győzték eléggé

dicsérni a huszárok rendkívüli, mozgékonyaságát, pompás tartását és nyugodtságát, melyhez hasonlóan egy európai sereg lovassága sem képes felmutatni. Kitünően viselték magukat továbbá lovas ütegeink, melyek a kedvezőtlen terepi viszonyok dacára bámulatos gyorsasággal mozogva, ezen fegyvernem kitünő voltát minden kétségen kívül helyezték. Ilyen formán az Uchatus-féle ágyúk és egészen vasból készült mozdonyok sulya ellen szakértő katonai körökben támadt aggodalmak teljesen alaptalanoknak bizonyultak. Mindezekből kitűnik, hogy az osztrák-magyar sereg tüzérsége és lovassága háború esetére bármily ellenséggel szemben vívást fog helyt állani.

A Jaroszláv körüli hadgyakorlatok szeptember 7-ikén véget értek. Másnap, ünnep lévén, a király csöndes misét hallgatott s a tábornoki kar előtt megelégedését fejezte ki, aztán Radymón keresztül egyes *Boros-Sebesre* utazott, hol oly nagy előkészületeket tettek a király fogadására. Ő felségét e hó 9-ikén reggel 7 óra után várták *Boros-Sebesre*. A király e napon pihen; másnap vasárnap pedig a küldöttségeket fogadja. A gyakorlatok e hó 11—12-ikén mennek végre. Ő felsége szept. 12-ikén este 7 órakor utazik el *Schönbrunnba*. Kőszegre szept. 16-ikán indul. Vilmos német császár, a szász király, a connaughti herceg szept. 17-ikén érkeznek meg, és 21-ikéig maradnak ott, mikor a baranyamegyei béklyei uradalomba indulnak vadászatra.

A király és a milleniumi kiállítás. A kereskedelmi miniszter mint az ezredéves országos kiállítás elnöke, előterjesztést tett a királynak arra nézve, hogy az uralkodóház, valamint az udvari műgyűjtemények ama nevezetesebb tárgyait, melyek a magyar történelemmel kapcsolatban vannak, engedné át a kiállítás történelmi csoportja fényének emelésére. Ő felsége a király Ischből kelt legfelsőbb elhatározásával arról elterjesztette *Lukács* Béla kereskedelmi miniszter, hogy a kérésnek elvileg helyt ad és mindjárt felhívja a minisztert, hogy a kiállítás czéljaira alkalmas tárgyaknak a császári és királyi ház gyűjteményeiből, nevezetesen a kincstárból, a házi, udvari és állami leltárából és a családi hitbizományi könyvtárból való kiszemelése végett magát a főkamariási hivatallal érintkezésbe tegye. E legfelsőbb elhatározással egyidejűleg érkezett a miniszterhez *Trautmannsdorf* udvari főkamariás levele, melyben a legnagyobb előzékenységgel ajánlja közreműködését és arra kéri a minisztert, hogy jelölje ki szakértő megbízottait, kik az udvari intézetek főnökeivel a kiállításra való műkincseket és ritkaságokat ki fogják szemlenni. A király főnnebbi elhatározásával tehát mint az ezredéves orsz. kiállítás első hivatalosan bejelentett kiállítója, buzdító példát adott a műkincsekkel bíró főuraknak, általában pedig az egész országnak, hogy az ezredéves országos kiállítás iránti érdeklődésüket és rokonszenvüket tettekkel is mutassák ki.

* Gróf Oszáky Albin kultuszminiszter családja köréből érdekes hymen-hírtől értesültünk. A miniszternek *Lóra* leányát, a ki a grófné irodalmi estélyein szellemével és kedvességével kötötte le környezetét, eljegyezte dr. *Hertelendy* László miniszteri fogalmazó.

Jókai jubileuma. *Torontálmegeye* szept. 5-iki közgyűlésén Jókai jubileuma alkalmából ezer forintot alapítványt szavazott meg, mely a koszorus író nevére «Jókai-alapítvány» nevet fog viselni és melyeknek kamataiból évenként oly tanító nyert jutalmat, ki a megye területén a magyar nyelv oktatásával a legjobb eredményt mutatja fel. — Az *amerikai magyarok* is meg akarják ülni Jókai jubileumát. *Cleveland* városban, a hol egy magyar lap is jelenik meg, s a hol egy ez idő szerint körülbelül tizenkétezer magyar lakik, két terv is merült föl. Az egyik azt czélozza, hogy a clevelandi magyarság hasson oda, hogy *Cleveland* egyik, magyarok-lakta utcáját *Jókai street*-nek nevezzék el, a mi valami különös nehézségbe nem is ütközik, mert ott egy utcát már *Bismarck* nevére neveztek el. A második terv az, hogy Jókai Mórnak angol nyelven megjelent regényeit vásárolják meg és a városi könyvtárban helyezik el, hogy az ott lakó amerikaiak is hadd tanulják megismerni és szeretni a nagy magyar regényíró műveit.

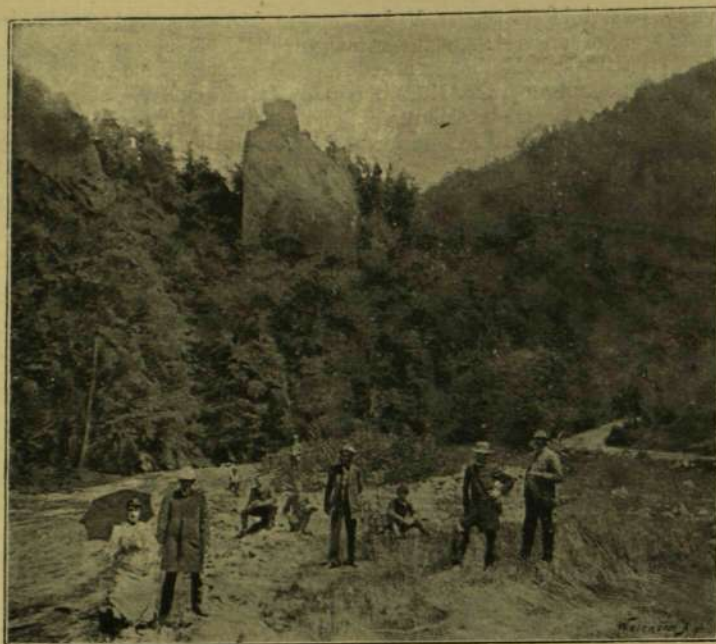
Gróf Andrássy Gyula szobra. Most október 1-én jár le a pályázat gróf Andrássy Gyula szobrának, amelyet állam-költségen állítanak fel az Andrássy-út városligeti torkolatánál, arra a helyre, ahol most a gloriétte van. A hazai szobrászokon kívül több külföldi művész is részt vesz a pályázatban; így a francia szobrászok közül hárman készülnek az érdekesnek ígérkező versenyre.

Szent László emléke Nagy-Váradon. Nagy-Váradon e hó 10-ikén, vasárnap avatják föl Szent László király ércszobrát, melyet Schlauch Lőrincz bíbornok-püspök készítettett Tóth István szobrászsal, a főtéren volt dísztelen kőszobor helyett. A szobrot isteni tisztelet után a bíbornokpüspök szenteli föl. A régi, egyszerű szobrocskát a szeminárium kertjében állítják fel. A káptalan és a püspök különben Szent László emlékének még fényesebb megörökítésére is készül. Az egyházmegye patronusának hatalmas lovas-szobrát állítják föl a püspöki rezidencia előtt.

Liszt szobra Sopronban. Szeptember 3-án leplezték le Liszt Ferenc szép mellszobrát. Liszt kilencz éves volt, midőn első ízben lépett fel nyilvánosan Sopronban, tehát tulajdonképen itt kezdődött művészi pályafutása. Ezenkívül Liszt még két ízben volt Sopronban, melynek közelében fekszik szülőfaluja: Doborján. Az ötvenes években Sayn-Wittgenstein hercegnő társaságában járt ott a utolsó ízben pedig 1881-ben, midőn szülőhelyét is meglátogatta, mint akkor mondotta, vissza akart emlékezni arra az időre, midőn a páratlan Bihari zenéjét hallgatta. A soproni Slárafia-egyesületben fogamzott meg az a terv, hogy Liszt emlékére szobrot állítsanak Sopronban.

Az eső miatt az ünnepet nem lehetett megtartani a Színház-téren, hanem a kasszinó nagytermében. Budapestről is többen érkeztek. Az ünnepélyt a soproni dalegyletek által előadott „Himnusz” nyitotta meg. Erre Dr. Gaár Vilmos ügyvéd mondott magyar beszédet; majd a dalegységek előadták a „Liedes Freiheit” című dalt Kossov Jenő vezetése alatt. Kánia József mondott ezután német nyelvű ünnepi beszédet. Végezetül a Soproni Zene-Egyesület dr. Kossov Jenő vezetése alatt eljátszotta gróf Zichy Géza „Marche de Liszt” című zenedarabját. A közönség ezután a fellebörgött Színház-térre vonult. Minden házon nemzeti színű lobogók lengtek. A polgármester megköszönvén a vendégeknek szíves megjelenésüket, a szoborról lehullt a lepel. Erre a férfitáncok kalaplevéve elénekelték a Himnusz. A bronz mellszobor, a mely Tilgner Viktor műve, hatalmas kőszobron nyugszik s igen jól hat a szemlélőre. Talapzatára koszorúkat helyeztek különböző egyesületek nevében. Délben lakoma, este hangverseny volt. Üdvözlő táviratokat küldött Liszt unokája: Wagner Szigfried, Joachim hegedűművész, Richter János kar-nagy, és Budapestről több zenész. Viszont az ünnepők Liszt leányához, Wagner Rikárdnéhoz intéztek üdvözlő táviratot.

Esküvő. Dr. Perli Soma ösmert fővárosi ügyvéd, Eötvös Károly ügyvédi irodájának vezetője, e hó 5-én vezette oltárhoz Jakabffy Lenke kisasszonyt, Jakabffy Ignác föld-birtokos leányát. Az esküvő jelen voltak: Eötvös Károly, gróf Károlyi Gábor, Horváth Ádám, dr. Visontai Soma, dr. Jellinek

A BETHLEN-SZIKLA.

A KIRÁNDULÓ TÁRSASÁG ÚTBAN AZ ANDRÁSSY-HAVASOK FELÉ.

Dunyk fivére fényképe után.

FA-USZTATÓ A HIDEG-SZAMOS EGYIK OLDALVÖLGÉJÉN.

A GYALUI ÉS ANDRÁSSY-HAVASOKBÓL.

Arthur országgyűlési képviselő, az izr. hitközség egész előjárása, a fővárosi ügyvédi kar sok tagja. Az esketési szertartást Kohn Sámuel főrabbi végezte, lelkes magyar beszédet intézvén az újpárhoz.

Új-cseppkő barlang. Nehrer Mátyas rosnói birtokos a regényes szaléi-völgyben, Görgő közelében egy cseppkő-barlangot fedezett fel. A szerencsés kutató, a ki a dobsinai jégbarlang fölfedezésében is részt vett, már tárgyalásokba bocsátkozott a barlang tulajdonosával: a görög közbirtokossal, a barlang megvétele iránt. Mihelyt a tárgyalásokat befejezik, a merész vállalkozó maga száll le a 300 méter mélységű barlangba. Az aból kiemelt mocsárgáz miatt buvár felszerelésű és külön erre a célra készített le-bocsátó készüléken ereszkedik le a szédületes mélységbe.

Egy síremlék. A prigrévia-szent-iványi temetőben művészi síremlék jelöli azt a helyet, hol Rónay István kanonok, volt országgyűlési képviselő, jeles egyházi szónok s a költészet buzgó művelője pihen.

Nővére, Gräber Miklósné emelte a szép sírkövet, s Köllös Miklós, a kiváló tehetségű fiatal szobrász készítette el. A szobor magas talapzatán Jézus szívének pompás szobra áll. A talapzaton az elhunytak domborművű bronz-mellképe látható irodalmi és egyházi jelvényeivel: a lanttal, borostyánkőszorruval, pálmaággal, feszülettel és könyvvel. A talapzat egy-egy oldalán az elhunyt magyar, latin és német költeményeinek egy-egy versszozáka látható, — mert Rónay István latin és német nyelven is irt költeményeket. A magyar versszak így hangzik:

„A tengereknek hagyom-bánatom,
Könnyen merül majd:
súlyos volt nagyon.
Pihenjen ott a mély
hullám alatt,
Ember szemé itt rája
nem akad.
Ne lelje meg sem buvár,
sem hajó,
Arról a szívnek, ah!
tudni se jó.”

Rónay István országgyűlési képviselő, kanonok és esperes-plébános volt. Nemcsak mint költőt, hanem mint szónokot és bölcselőt is ismerték.

A kholera. Budapestén már napok óta nem volt kholera-eset. Összesen öt fordult elő az ó-budai téglagyárban, majd elzár-tak s az ott dolgozó munkások senkivel sem érintkezhetnek. Az ország különböző részéből szept. 6-ikéről és 7-ikéről érkezett hírek is csak néhány szörványos megbetegedésről szólnak. Az utóbbi napok hívő-sége a járvány terjedését megakadályozta.

HALÁLOZÁSOK.

NAGY IMRE temetése e hó 7-ikén ment végbe a nemzeti színház épületéből. Egész nap nagy volt a tolongás a színház előtt, s fent a negyedik emeleten, hol a művész holtteste nyitott koporsóban volt kiterítve a ravatalon. Folyton özönlött a közönség. Reggel vitték az elhunyt leányát, a tizenöt éves Idát atyja ravatalához. Meghalva ekkor látta először. Halála körülményeit nem tudta. Fuldokló zokogás közt tört ki: „Édes apám, miért nem hívtál magadhoz, mikor olyan beteg voltál.” Magán a ravatalon csak a nemzeti színház koszorúja volt, s az árva leánykái: „Felejtethet-ten atyámnak. Leányod.” A többi koszorú a ravatal körül volt elhelyezve. A halottas szobát délben zárták el a közönség elől. A temetésére érkezett közönség egészen el-lepte a színház környékét. Bent a színház udvarán előkelő közönség gyűlt össze. A

nemzeti színház személyzete Paulay Ede igazgató vezetése alatt jelent meg. A hölgyek talpiggyászban, még a zsinásznővendékek is, a kik testületileg vonultak ki mesterük temetésére. A koporsót 3/4 órákor hozták le az udvára. Három koszorú volt rajta mind-össze: a leányáé, a színházé és társaié. A többi kivittek a színház előtt álló kocsikra. A gyászolók, köztük az írói világ számos tagja, a megboldogult sok tisztelője, megilletődéssel álltak körül az érc-koporsót. Szívettépő volt a jelenet, midőn a megboldogult leánykája lepett az udvára és foglalt helyet a koporsó mellett. Pontban 3 órákor jött a temetést végző Szász Károly ref. püspök. Fölhangzott a gyász-dal s aztán Szász Károly mondott emelkedett hangú beszédet és imát, melyet mély megindulással hallgatott mindenki. „Elvezettük őt — így szólt a beszéd vé-gén. — s nem látjuk többé a színpadon, sem ez élet-ben. És meg kellett halnia, így kellett meghalnia, hogy megérthessük, miért játszotta annyi igazsággal s oly művészileg a nagy költők tragikus hőseit s hős sze-relmeseit; Romeo, kinek egész valója egy szenvedélyben, a határtalan és féktelen, a társadalmi, es-láki jogokat sem tisztelő szerelemben olvadt föl, s mikor kedvesét elvesztettnek vélte, végzetes csaló-dása a méregkelyhet adta kezébe: Othellót, a kit féltékenységének örült vaksága gyilkossá, — a va-lóra ébredése öngyilkossá tett.” Császár Imre búcsú-zott el a halottól társai és Janovics a szini iskola tanítványai nevében. A színház férfi tagjai aztán, vállukra emelték s a megboldogult kedvenc népdá-lának (Lehullott a regző nyárfa aranyszínű levele...)

birtokos, Tót-Bánhegyesen. — BIZINGER KONRÁD, gajdohrai esperes-plébános, 57 éves, Gajdohrán. — Buzini KEGELICH ÖPÖN gróf, a főrendiház nyug-titkára, 57 éves korában, Maglódon. — HAMAI FERENC ELEK, Biharmegye volt esküdtje és 48—49-es hon-védőhadnagy, Komádiban. — REGEN György, a kassai polgári szegények házának gondnoka, 84 éves. — GAMAUF VILMOS, volt csáktornyai gazda-tiszt, később gazdasági egyesületi titkár és gazdasági intézeti tanár, Bécsben. — KLYUCHARICH MIKLÓS, lovag, nyugalmazott őrnagy, élete 86-dik évében, Pécsen. — BÖHM HEINRIK, császári és kir. főhadnagy a Windisch-Graetz József 11-dik huszárezredben, élte 33-dik évében, Szombathelyen. — FRITSE JÓZSEF, Khuen-Héderváry Károly gróf uradalmi tisztartója, Hédervárott. — SCHMIDT GUSZTÁV, a Duna-biztosító társaság helyettes titkára, Buda-pestben. — IFJ. RÁPÓTI NAGY IMRE, Bikszád község körjegyzője, 29 éves korában. — VASARY ISTVÁN, tekintélyes debreczeni polgár, 73 éves korában. — ROTN MIKLÓS, aradi előkelő polgár, 59 éves. — SAR-KÖZY ZSIGMOND, törvényszéki bíró, Komáromban.

HIERONYMI KRISZTINA, Hieronymi Károly belügy-miniszter nővére, életének 54-ik évében, Buda-pestben. — ÖZV. LUMNICZER SÁNDORNE, szül. Radnóti-fáy Katalin, a néhai jeles orvosnő és főrendiházi tag özvegye, 59 éves korában, Budapestben. — LEN-GYEL SÁNDORNE, szül. Korbuly Lotti, 65 éves, Szarvason. — GÁLY LAJOSNÉ, szül. Szecsényi Vilma, 32 éves, Nanyibányán. — BÁRSONY-VARSÁGH MARISKA,

A BÉLDI-SZIKLA.

A GYALUI ÉS ANDRÁSSY HAVASOKBÓL.

Dunyk fivére fényképe után.

A SOMKEREKI-SZIKLA.

hangjai mellett, melyet egy cigányzenekar játszott, a gyászkooshoz vitték a halottat. A koporsó fejénél óriás piros róza koszorú volt elhelyezve, széles fekete szalaggal, de fölirat nélkül. A Kerepesi-úton végtől végig nagy közönség várta a gyászmene-tet. A koporsót a színházak tagjai, írók, művészek követték. Berkesnek bandája szomorú dalokat játszva, szintén a koporsó után haladt. A sírnál Paulay Ede, a nemzeti színház igazgatója, mondott búcsút a művésznek, ki minden szerepét oly kitűnően ját-szott, csak az életben utolsó szerepét játszotta oly rosszul: búcsúzott tovább a jóbaráttól, a felejt-he-tetlen kartárstól, kinek emléke szerettei szívében örökre élni fog. Szász Károly püspök még egyszer megáldotta a művész földi maradványait, melyet rövid ima után átadtak az anyaföldnek. A szomorú szertartás ezzel véget ért.

Elhunytak a közelmúlt napok alatt: BERDENICH JÁNOS, m. kir. honvéderőnagy, a m. kir. 5. sz. honvé-d-ezred I. zászlóalj-parancsnoka, életének 55-ik évében, Szegeden. — Szoboszlai PAPP JÓZSEF, Szabolcs-megye közéletének egy tipikus alakja, a nagykállói választó-kerületnek két ízben volt orsz. képviselője, a várm. bizottmányának tevékeny tagja, élete 76 évében, Ujfehértón. — TORMA ISTVÁN, nyug. törvényszéki elnök, 80 éves korában, felső-őri birtokán. Torma Miklós, Szolnok-Doboka-megye alispánja édesatyját gyászolja benne. — MAYER FERENCZ, a budavárbeli népiskola igazgatója, a főváros egyik érdemes peda-gogusa, 54 éves korában, az elhunyt 37 évet töltött a fővárosi szolgálatában. — DR. ZSIDÁK ÁGOSTON, Krassó-Szörény vármegye főorvosa, 75-dik évében, Lugoson. — DÉKANY ISTVÁN, a kecskeméti ref. jog-akadémia tanára, a tandíri kar szeniora, 75 éves korában, aug. 31-én, Kecskeméten; az elhunyt 30 éven át volt a jogakadémia tanára. — KUTLIK JÁNOS, ev. lelkész, esperes, megyebizottsági tag és nagy-

17 éves korában, hosszas szenvedés után, Buda-pestben.

A külföldön elhunytak: VILMOS schleswig-hol-stein-glücksburgi herceg, a dán király testvér-bátyja, ki a szabadságharc alatt az osztrák had-seregben több csatában vett részt Magyarországon, 77 éves korában. VII. Frigyes dán király életében ő is szóba került, mint a dán korona leendő örököse, de a londoni kongresszus utóbb őcséce Keresztély herceg mellett döntött, a ki ma is Dánia királya. — BONAPARTE-PATTERSON JEROMOS NAPOLEON herceg ezredes, Bonaparte Jeromos néhai vesztéfalai király unokája, meghalt. Az elhunyt, kinek anyja polgári származású volt (Patterson Eliza) sohasem bírt ki-venni, hogy elismerjék császári hercegnek, mert I. Napoleon érvénytelennek nyilvánította Jeromos király házasságát. Az elhunyt 15 évig szolgált a francia hadseregben. Harmincz millió frankra becsült vagyon hagyott hátra.

Szerkesztői mondanivalók.

Templomban. Procul negotiis. Jézus. Jé az Is-ten. Többé-kevésbé mind a négy figyelemre méltó. Az utolsót közlés végett felrétették.

Suttogva száll... Van benne valami légius, köd-szerű hangulat; de nem olyan, mely erősebben meg-kapná lelkünket. Közlélet nem látjuk indokoltnak.

Emlékezzél reám. A szenvedély igaz hangja csendül ki belőle; kár azonban, hogy nagyon el van nyújtva s a belső formának, az alakításnak, nyomát sem ta-láljuk rajta, kifejezései pedig gyakran nem a legszeren-cesebbek.

A gyöngyvirág. Miért nem próbálkozik jobb köl-te-mény lefordításával. Az ilyen közepeszerű vers nem érdemli meg a ráparazolt fáradságot.

Előfizetési fölhívás.

A „Vasárnapi Ujság”, a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, eredeti elbeszéléseket és életképeket, részben illusztrálva, közöl Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánótól, B. Büttner Linától, Herczeg Ferencztől, Petelei Istvántól, Szivos Bélától, Rákosi Viktortól, Kacziány Gézától, Kazár Emiltől, stb. — A külföldiek közül leginkább az angol, francia, orosz szépirodalom jelesebb elbeszélői műveit mutatja be.

A „Vasárnapi Ujság” társalapja, a most már 39-ik évfolyamában lévő „Politikai Ujdonságok” a hét ese-ményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, hű ösz-szeállításban tárja az olvasó elé, s a közönség egy-ütt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg, úgy hogy e lap, kivált vidéken, hol a hiányos postajárás a napi értesülést különben és megnehezíti, a napilapokat is lehetőleg pótolja.

Az előfizetések a „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” kiadó-hivatalába, Budapest, Egye-tem-utca 4. küldendők.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

	egyes évre előre	előre	előre
A Vasárnapi Ujság	8. —	4. —	2. —
A Világkrónikával együtt	10. —	5. —	2.50
A Vasárnapi Ujság és			
Politikai Ujdonságok	12. —	6. —	3. —
A Világkrónikával együtt	14. —	7. —	3.50
Csupán a Politikai Ujdonságok	5. —	2.50	1.25
A Világkrónikával együtt	7. —	3.50	1.75

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 35-ik számában közölt kép-talány megfejtése: Holdváltás.

Heti naptár, szept. hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israélita
10 V. A 16 B.-i. neve	15 Jodok	29 C 15 Iván lef. 29	
11 H. Jácint vt.	Teodora	30 Sándor pk.	1 Th. 563
12 K. Guidó hv.	Guidó	31 B.-A. öylet.	2 R. Nas.
13 S. Amát pk. hv.	Amát	1 Szept. Evk.	3 Z. Ged.
14 C. Sz. Kereszt f.	Ker. felm.	2 Mamánt vt.	4
15 P. Nikoméd vt.	Nikoméd	3 Antim	5
16 S. Eufemia sz. vt.	Eufémia	4 Babilasz	6 S. Waj.

Holdváltás. 3 Első negyed 18-án 5 óra 19 pk. regg.

Melyik napilapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a leg-
olesőbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

a mely az új évvel immár 27-ik évfolyamába lépett.
Ez a magyar olvasó községének lapja. Hiteles forrásból
származó értesüléseinek gyorsasága, alapossága és
sokasága, rovatának változatossága, kitűnősége, a kü-
lönböző olvasmányok gazdag tárháza tették az „Egyet-
értés“-t népszerűvé.

Az országgyűlési tárgyalásokról a legrészlete-
sebb s e mellett tárgyilagossá hű tudósítást egyedül az
„Egyetértés“ közli.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek ö-
rend. A magyar kereskedő s gazdákörzéség nem
szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „Egyetértés“
kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak bőségé-
vel és alaposságával ma már nem versenyezhet más lap.
A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megta-
lálja mindazt az „Egyetértés“-ben, a mire szüksége van.
Változatossan szerkesztett tárczájában annyi re-
gényolvasmányt ad, mint egy lap sem. Két-
három regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt
30—40 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a kül-
földi legjelesebb termékeket, jó magyarságu fordításban
kapnak az „Egyetértés“-ben. Vasárnap kiadott keres-
és a világ folyásáról, gyorsan és hitelesen akar
értesülni, fizessen elő az „Egyetértés“-re.

Az „Egyetértés“ 1893 január 1-én 27-ik évfolya-
mába lépett s így egyike a legrégibb napilapoknak.

Felelős szerkesztő: Csávolzky Lajos.

Az „Egyetértés“ előfizetési árai:

Egy óra	1 ft 80 kr.
Három óra	5 „
Félévre	10 „
Egész évre	20 „

A szerkesztőség: Szerencsén-utca 35. szám.

A kiadóhivatal: Dalszínház-utca 1. szám.

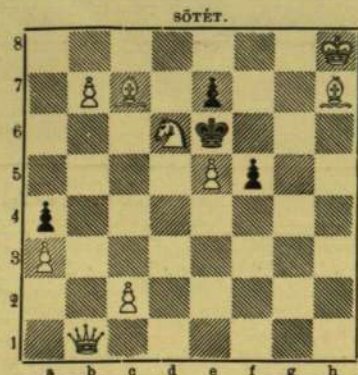
BUDAPESTEN.

Mutatványsszámot a kiadóhivatal ingyen és
bermentve küld.

SAKKJÁTÉK.

1792. számú feladvány. Halliwell E.-től Boltonban.

(II. díjat nyert feladvány.)

VILÁGOS.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1784. számú feladvány megfejtése.

Gottschall H.-től.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1. Fg2-d5	Hb7-e5 : (a)	1.	Hb7-d6
2. Fh2-e5	Hg4-e5 :	2.	Fh2-d6 stb.
3. Hd3-f4	t. sz.		
4. H mat.			

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. —
Andorfi S. — Kovács J. — Ung-Tarnóczy: Németh Péter. —
Kecskeméti: Balogh Dienes. — Nagykorösi: Kovács L. —
A pesti sakk-kör.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Selyem-hamisítvány. Egészünk el egy mintát
a venni szándékoló fekete selyemből s a hamisítás
rögtön kiderült: Mert míg a valódi s jól festett
selyem az elégetésnél nyomban összepödörödik és
csakhamar kialszik, maga után csak egy világosbarna
hamut hagyván, addig a hamisított selyem (mely
szíri színi — szallónas — lesz és könnyen török) las-
san tovább ég (minthogy rostszálai a festanyagtól
telítetten tovább izzanak) és sötét barna hamut
hagy maga után, de valódi selyem módjára soha
össze nem pödörödik, csak meggyöngyösül, Henne-
berg G. (cs. kir. udvari szállító) selyemgyára
Zürichben, házhoz szállítja, postabér- és vám-
mentesen szívesen küld bárkinek is mintákat, akár
egy-ötletűre, akár egész végeken levő valódi
selyemszövetekből. Svajczba címz. levelekre 10 kros
és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (5)

Korunk fő nyavalyája az idegesség

és vértelenség, melyből számtalan más kór származik.
Ez ellen pedig legbiztosabban hat a

VASAS CHINABOR

1 üveg 1 ft 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 ft.

Ezen bor a saját magam által termelt ménesi Sherryvel van
készítve és minden hasonnevű készítmények között a legtöbb
chinalaját és vasat tartalmazza.

Rozsnyay Mátyas gyógyszer-műve-
szeti laboratoriuma, Aradon.
Ugyanott kapható: Serail-arozkenőcs szeplő ellen. 1 tégely
70 kr. postán franco küldve 1 forint 5 kr. Pepsinbor rossz
emésztés ellen. 1 üveg 1 ft 20 kr. 5 üveg franco küldve 6 ft.

30 év óta udv. istállóban, valamint katonai és polgári
nagybörze istállóban is, használatban; nagyobb erőfeszíté-
sek előtt és után erősítőszül; továbbá fészadók,
rándulások, az inak merevsége s más ily alkalmakra;
képesíti a lovat kiváló teljesítményekre időtartásnál.

Kwizda-féle Restitutionsfluid
mosóvíz lovaknak. Egy palackból 1 ft 40 kr. o. é.

Kapható Ausztr.-Magyar-
orsz. gyógyszer-tár-
sáiban és drogistáknál
Fő letét: Kwizda Ferencz János
osztr. cs. és k. román k. udv. száll. ker.
gyógysz. Kornenburgban, Bécs mellett.
Magyarországi főraktár Bpest Török József gyógyszer.

Tessék a főnebbi védjegyre ügyelni, s a vételnél
határozottan kifejezni:

Kwizda-féle Restitutionsfluid.

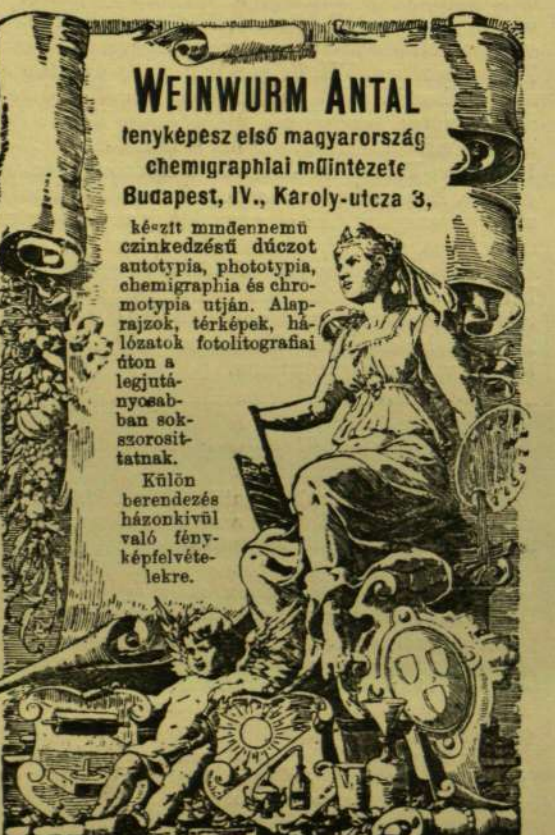
A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben meg-
jelent és minden könyvtárban kapható:

NÉPISKOLAI
SZÁMOLÓ-KÖNYV.

Koronaérték szerint.

Irta
Szirmai József.

- I. füzet a második osztály számára.
Ára füzve 20 kr.
II. füzet a harmadik oszt. számára.
Ára füzve 20 kr.
III. füzet a negyedik oszt. számára.
Ára füzve 20 kr.

WEINWURM ANTAL

tenykepész első magyarország

chemigraphiai műintézete

Budapest, IV., Karoly-utca 3.

készít mndenemű

czinkedzésű dűzdot

autotypia, phototypia,

chemigraphia és chro-

motypia után. Alap-

rajzok, térképek, ha-

lyzatok fotolitografiái

úton a legújab-

nyoeab-

ban sok-

szeresit-

tatnak.

Külön

berendezés

házonkívül

való fény-

képfevéte-

lekre.

SIÓFOKON,
a részvénytársasági szállodákban,
10 napi teljes ellátás

(lakás, kiszolgálás és világitással, reggeli,
table d'hôte ebéd és vacsora, fürdés és
csónakázás) az elő- és utóévadban személyen-
ként 50 forint.

Megfelelő jegy-füzetek kaphatók a társaság irodájá-
ban Mária-Valéria-utca 13. sz.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben meg-
jelent és minden könyvtárban kapható:

Gyakorlati francia nyelvtan

Utmutatás a francia nyelvnek gyors,
könnyű és alapos megtanulására.

Irta TIPRAY JÁNOS.

Ára vászonkötésben 1 ft 40 krajczár.

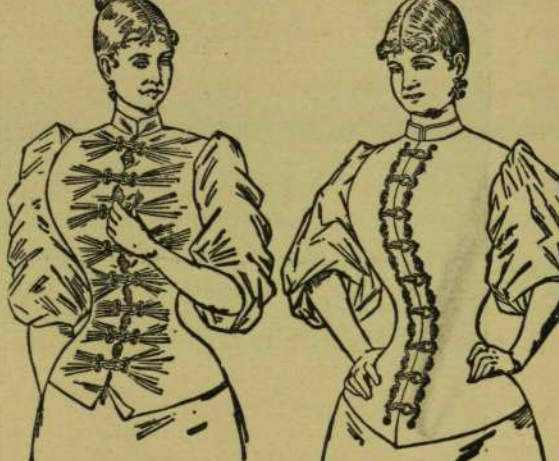
Minden hölgy kívánja, hogy a derek chik-
kel és ránc nélkül tapadjon t-

Csak a Prym-féle szabadvék. reform-kapcsokkal lehet ezt elérni!

Messze kiható találmány a divat terén.

Derek az eddigi kapcsokkal, csupán 4 hetet használhat után.

Derek a Prym-féle reform-kapcsok-
több mint 6 hón. használhat után.

Hézag és Tapad még mindig, ránc és
hézag nélkül, mintha új lenne

A főnebbi ábrákban, a jobb szemléltetőség kedvéért a kap-
csok a szöveten vannak alkalmazva, a valóságban a mint ismeretes, a
kapcsok a szövét alatt vannak.

Prym-féle szabadvék. reform-kapcsok
nem hajlanak s nem engednek, nem nyúlnak ki maguktól. Minden mé-
rés nélkül pontosan egymással szembe állnak, tehát egyenlőtlen föl-
várás és ferde derékhálás ki van zárva.

Háti, mosható és dolgozó-ruhákban éppen nélkülözhetet-
lenek. Mosás és vasalás nem ár nekik. A derek még egyszer
annyi ideig tart, s még munka és erős mozgás alkalmával is meg-
tartja jó állását.

Tartósságra olcsóbb, minden más sáró-készülékénél,
mivel a derek elhasználása után mindig utoljára lefejtethető s az újra
alkalmazható.

Minden takarékos asszony tehát vegyen olyat 20 kraj-
czárért s varja valami régi derékra. Bámolatossá lesz az a szép állás
és odatapadás, melyet eddig a derek újra nyerni fog. Bárvarás
könyvi, minden leposztáshoz mellőlt variál utasítás szerint.

Kapható minden jobb szabókéllék- és rövidruka-üzletben.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben meg-
jelent és minden könyvtárban kapható:

LEGÜJABB
HÁZI TITKÁR

Magyar levelező és önügyvéd

vagyis elméleti és gyakorlati vezérkönyv a közéletben elő-
forduló mindenemű levelek, folyamodványok, kérvények,
felbontások, jogügyleti okiratok helyes szerkesztésére

iparosok, kereskedők, mezőgazdák, hivatalno-
k és magánosok használatára.

Irta

Farkas Elek.

Kilenczedik, a legújabb törvénykezelés való tekintettel
teljesen átdolgozott kiadás.

Ára füzve 2 ft 40 kr. Vászomban kötve 3 ft.

4563. sz.

Figyelmeztetés.

A 6. hadtest területén elhelyezett csapatok számára meg-
kívántató kenyér- és zab-szükséglet bérleti biztosítása czéljából
az alább következő napokon, kizárólag írásbeli ajánlatok után,
nyilvános tárgyalás tartatik. És pedig:

Miskolcz	Gyöngyös
Eperjes	Rimaszombat
Eger	Edelény
Igló	Losoncz
Besztercebánya	Szepesváralja
állomások részére	Kis-Szeben
1893 szeptember 18-án	Lőcse
1893 szeptember 27-én	állomások részére

a cs. és kir. katonai élelmezési raktárban Kassán; továbbá

Mármaros-Sziget
Szatmár
Ungvár
Nyiregyháza és
Szobráncz

állomások részére 1893 szeptember 22-én a cs. és kir. katonai
élelmezési raktárban, Munkácsan.

További részleteket a kiragasztott hirdetések, valamint a
kassai és munkácsi élelmezési raktárakban betekintésül szolgáló
feltételi füzetek tartalmazznak, mely utóbbiak 32 krajczárért vétel
utján meg is szerezhetők.

Kassa, 1893 augusztus 20-án.

A cs. és kir. élelmezési raktár, Kassán.

Legjobb és Leghíresebb
Pipere Hőlgypor
La VELOUTINE
Különleges Részpor
BIMUTATL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

MATTONI-FÉLE
GLESSHÜBLER
SAVANYU-KÖR

1893. szept. 201. sz. 1893. szept.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti
GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Bánfi Dénes és Bóldi Pál bukása. — Angyal Dávidtól.

A polgári házasság történeti megvilágításában. (II.)
— Joób Lajostól.

Még egyszer a lelkesi congrua: I. Válasz a lelkesi
congrua című cikkre. x. y. II. Válasz a válasza. o. — t.

Nemzeti szellem a philosophiában. (III.) — Alexander
Bernáttól.

Előítélet és fölvilágosultság. Beszély. Caballero T.
után, Spanyolból (L.) — Páthy Károlytól.

Káltemények: Lethe partján. — Gyulai Páltól. — Ali
bei, Heine után, németből — Vargha Gyulától.

Tanáraink görög földön. — Csengeri Jánostól.

Erteztő: Kabos Ede: Koldusok. — I. — Alvinczy
Sándor: A francia társadalom. — b. — Uj magyar
könyvek.

Megjelen évenként 12-szer 10 ívnyi havi füzetekben.
Előfizetési ár a bermentes küldésért egész évre 12 forint,
félre 6 ft.

Franklin-Társulat
magyar irod. intézet és könyvnyomda Budapestben.

Értesítvény.

A kecskeméti, zombori és szabadkai csapatkórházak betegei
és vezényeltjei számára szükségrendő vendéglőszerű élelmezés
biztosítása czéljából az említett csapatkórházak hivatalos helyisé-
geiben, alább felsorolt napokon — mindig délelőtti 10 órakor, —
bizottsági tárgyalás tartatik, még pedig:

a kecskeméti	1893. évi szeptember hó 28-án,
« zombori	csapatkórháznál 1893. « október « 4-én,
« szabadkai	1893. « október « 9 «

Ezen tárgyalások alkalmával csak írásbeli ajánlatok fogad-
tatnak el. Minden közelebbi feltétel Budapestben 1893. évi augusz-
tus hó 27-én kelt és a 4. hadtest hadbiztossága által közzétett
hirdetményben, továbbá nevezett hadbiztosságnál kitett, a fel-
tételeket tartalmazó füzetekben foglaltatnak.

A cs. és kir. 4. hadtest hadbiztossága.

SZÖRVESTŐ POR
(Poudre dépilatoire)
BRÜNING G. C.-től, M. m. Frankfurtban.
Elismert legjobb szörvestő szer, méregmentes, egészen
ártalmatlan, a leggyöngédesebb bőrt sem támadja meg, minél-
fogva bőrgyógyászati iránban ajánlható. Hatása rögtön és töké-
letes. Egyetlen szörvestő szer, mely orvosilag
ajánlatik, a melynek Oroszországba vitelét a szent-
pétervári orvosi hatóság megengedte s mely az
antwerpeni villágkiállításon az ottani Musée com-
mercial de l'Institut supérieur de Commerce által
elfogadva és kitüntetve lett. Egy üvege 1 ft
75 kr., a hozzávaló ecet 12 kr.
Raktár: Budapest, TORÖK J. gyógyszer-tárában, Király-utca 12. szám.

Általánosan kedvelt!
CRAB-APPLE BLOSSOMS
(radalma-cirág).
A divatos illatszerek között a Crab Apple
Blossoms, a felvilágosított jószág, gyöngy-
illatzer a legelő helyen áll; a legkíméletesebb vala-
mennyi illatzer között. London Court Journal.
Es a CROWN LAVENDER SALTS
(Korona-Lavendula-só).
Ezen pompás, új szagoló só és kiválóan kel-
les, minden búzt eloszlató szer, mindentől
frissít luxur-cziknek tekintik. Kapható min-
den jelentékeny illatzer-üzletben.
Ezenkinti eladás: 500,000 üveges.
Crown Perfumery Co.,
177, New Bond Street, London.

Rövidített levél- vagy sürgönyczim:
GAZDASÁGI GÉPGYÁR BUDAPEST.
ELŐ MAGYAR
Gazdasági Gépgyár részvény-társulat
BUDAPESTEN.
Gyártelep: Külső Váci-út 7. szám.
Ki mint vet: úgy arat.
Minden gazda, a ki a legelőnyösebb szerkezetű
vetőgépek beszerzése iránt érdeklődik, kimerítő
felvilágosítást nyerhet gyárunk igazgatóságánál.
Terjedelmes árjegyzékekkel, a gazdaság összes ágazatá-
ban szükségrendő gépezetekről, díjmentesen szolgálunk.

BUDAPESTI CZÉGEK.

HABITS ANTAL

hangszerész és különleges cimbalom-készítő
a fő- és székvárosi zeneiskola szíllítója.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.

Ajánlja szak-
szerű tapaszt-
latait szerint
javított és sa-
játkezűleg ké-
szített erős
és tiszta
hangu
cimbalmait
valamint mindennemű
hangszerek
raktárát.
Szolid
kiállítás!
Jutányos
árak.

Arjegyzék kiváratra
ingyen és bérn.

LATZKOVITS A.

(Budapest, váci-utca 22)

specialis készítője jó szabású férfi-ingeknek
dús választék francia és angol férfi-divat-
és finom szövött áru czikkekben.

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített

MAGYAR IPAR- ÉS
KERESKEDELMI BANK-
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvénytőke 8,000,000 frt.

V-VI. ker. főkosztály VI-VII. k. főkosztály
Podmaniczky u. 2. Teréz-körút 2.
(Váci-körút sarkán.) (Király-utca sarkán.)

Legolcsóbb ezüst!

A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi
ezüstöt eladok, latonkint 1 frt 5 kr.-tól kezdve fölfebb.
Ugyiszint aranyemlék, drágakövek és órák, a legol-
csóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.

HEUFFEL,

Koronaherceg-utca 7, az udvarban balra.

TESTORY ÉS FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.
a nagy Kristóf áttellenében.

Alapított 1805-ben.
Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmü- és
bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser

butorkereskedők, kárpitosok és díszítők

BUDAPESTEN,

IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,
(a Neruda-féle üzlet melletti palota).

Képes árjegyzékeket ingyen és bérn.

FOGAK

egyenkint, ugymint egész fogsorok, rágáshoz használ-
hatók, légnymás vagy rugóval, 10 évi jótállás mellett,
bámulatos olcsó árakon készíttetnek. Katonatiszték,
tisztviselők és színészeknek 40%-kal olcsóbb.

Fogspecialista KOÓS M.,

Kerepesi-ut 34., a Rókus-kórházzal szemben.

A »Franklin-Társulat« kiadásában Budapesten megjelent
és minden könyvtárban kapható:

Báró Kemény Zsigmond
összes beszélei.

Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

Két kötet.

Ára füze 3 frt, vászonba kötve 3 frt 60 kr.

Tartalom: A szív örvényei (1851). — Két boldog
(1852). — Szerelm és hiság (1853). — Alhikmet,
a vén törpe (1853). Erény és illem (1853).

Budapest, Múzeum-körút 5. sz.

házban lévő

czipész-üzletben

mindennemű lábbelik készítése mellett külön-
sen berendeztem magamat az

egyéves önkéntesek

részére szükséges lábbelik kiállítására.

Huszár-cizmák, honvéd és közös had-
seregbeli baka-cizmák és bakancsok,
tűzészégi és mindennemű egyenlábellenek,
a lehető legjobb minőségben, lehető jutányos áron
gyorsan és pontosan készíttetnek.

Lőrincz István.

A »Franklin-Társulat« kiadásában Budapesten megjelent
és minden könyvtárban kapható:

Platon és Aristoteles

Szemelvények

a görögöből fordítva, magyarázatokkal.

Dr. Péterfy Jenő és Dr. Gyomlay Gyula

közreműködésével,

szerkesztette

Alexander Bernát.

Ára füze 1 frt 50 kr.

Engedélyezve mint görögptóló-tankönyv a
VIII. osztály számára 1893/35842. sz. a.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV. ker., Egyetem-tca 4. sz.)

Toronyórákat

legolcsóbban, legújabbban és legjob-
ban készíti:

Mayer Károly L.

óragyára,

Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.

Képes árjegyzékek bérmentve.

Wasmuth

tyukszemgyűrű

az órában.

3x24 óra alatt eltávolít
minden tyukszemét.

Egy óra ára 60 kr., vidékre 80
kr. beküldése mellett bérmentve
küldetik. Magyarországi főraktár
Budapest, Király-utca 12. szám,
Török József gyógyszerháza.

Alakult
1856.

KÜHNE E.

Alakult
1856.

gazdasági gépgyára Mosonban.

Főraktár: Budapest VI. ker. Váci-körút 21. szám.

Ajánlja általán kedvelt és egyszerű szerkezetűk folytán felülmúlhatlan
és több mint 13,500 példányban elterjedt

HUNGARIA és JUBILEUM-DRILL sorvetőit,
egyetemes két és három vasu ekéket.

Laacke-féle kitűnő szántó-
föld-boronákat, 12 nagyságban.

Laacke-féle kitűnő rétboronákat.
Rostákat és konkoly-választókat.
Szelelő magtár-rostákat. (Külö-
nösen figyelemre méltó!)
Venzky-féle takarmány-fülesztő.
Szeeska- és répavágók -b. stb.

Kurcz Lipót és Társa

chemigrafiai műintézete,

Budapest, IV. ker., Egyetem-tér 6. szám.

Készít mindennemű nyomtatványhoz szükségelt
clichét az egyes esetekben megkívántató legcélsze-
rűbb és legolcsóbb módszer szerint

chemigrafia, phototypia, autotypia, fametszet, fénynyomat, photolithografia, stb.

Vidéki megrendelések

a legpontosabban s aranylag legolcsóbban eszközötteknek

SCHLICK

féle vasöntőde és gépgyár részv.-társ.
BUDAPESTEN.

Gyár és irodák:

Városi iroda és raktár:

Fiók-raktár:

VI. külső váci-út. Podmaniczky-utca 14. Kerepesi-út 77.

Gőz- és járgány-cséplőkészületek,

számos első díjjal kitünt. Schlick-féle szab. 2 és 3 vasu ekék,

mélyítő és egyetemes aczél-ekék,

eredeti SCHLICK- és VIDAT, éle

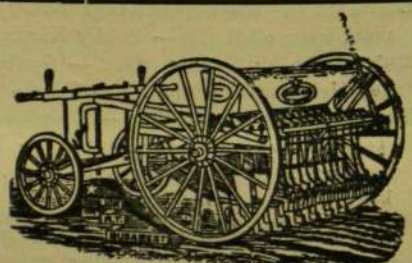
egyvasu ekék, talajmivelő eszközök,

valamint

Schlick-féle szab. „HALADÁS” sorbavető gépek,

Takarmánykészítő gépek, daráló, őrlőmalomok és mindennemű gazdasági gépek.
Eredeti amerikai kövektől és márokrakó arató-gépek és fűkaszálo gépek, szállít-
ható mezel vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek. Legjutányosabb árak.

Arjegyzékek ingyen és bérmentve

38. SZÁM. 1893.

BUDAPEST, SZEPTEMBER 17.

40. ÉVFOLYAM.

Műfajtát feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK egyitt félre 6

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
félre 4

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5—
félre 2.50

Külföldi előfizetőkhez a postallag
meghatározott viteldij is csatolandó

II. VILMOS NÉMET CSÁSZÁR.